

Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelma vuosille 2022–2025

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2022:7

Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelma vuosille 2022–2025

Sosiaali- ja terveysministeriö Helsinki 2022

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Sosiaali- ja terveysministeriö
CC BY-NC-ND 4.0

ISBN pdf: 978-952-00-8659-6
ISSN pdf: 1797-9854

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto
Kannen kuvat: Tuula Holopainen, Irmeli Huhtala, Kuvatoimisto Rodeo, Shutterstock

Helsinki 2022

Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelma vuosille 2022–2025

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2022:7

Julkaisija	Sosiaali- ja terveysministeriö		
Toimittaja/t	Taina Riski ja Minna Viuhko		
Yhteisötekijä	Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunta (NAPE)		
Kieli	suomi	Sivumäärä	61

Tiivistelmä

Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunnan (NAPE) tehtävänä on laatia suunnitelma ns. Istanbulin sopimuksen (SopS 53/2015) toimeenpanosta. Vuosille 2022–2025 laaditun toimeenpanosuunnitelman tarkoituksena on edistää Suomen vuonna 2015 ratifioiman sopimuksen kansallista täytäntöönpanoa. Toimeenpanosuunnitelma on järjestyksessään toinen. Ensimmäinen suunnitelma kattoi vuodet 2018–2021.

Toimeenpanosuunnitelman valmistelutyössä on huomioitu meneillään oleva, aiheeseen läheisesti liittyvä valtionhallinnon tasolla tapahtuva työ kuten esimerkiksi ns. Lanzaroten sopimuksen kansallinen toimeenpanosuunnitelma (STM) ja Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelma (OM) sekä muut hallitusohjelmakirjauksiin perustuvat väkivallan ehkäisyyn liittyvät toimet.

Toimeenpanosuunnitelma sisältää pitkän ajan tavoitteita sekä 36 vuosina 2022–2025 toteutettavaa toimenpidettä. Tavoitteet perustuvat pääosin GREVIOn suosituksiin. Kolmella päätavoitteella pyritään vahvistamaan sukupuolinäkökulmaa ja intersektionaalisuutta Istanbulin sopimuksen toimeenpanossa, poikkihallinnollista ja moniammatillista yhteistyötä sekä naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan tunnistamista ja siihen puuttumista.

NAPE seuraa suunnitelman toimeenpanoa säännöllisesti erillisen toteutus- ja seurantavälineen avulla. Suunnitelman toimenpiteitä voidaan tarvittaessa tarkentaa ja täydentää.

Asiasanat	väkivalta, perheväkivalta, lähisuhdeväkivalta, naisen asema, tasa-arvo, syrjintä, ihmisoikeudet, kansainväliset sopimukset
------------------	--

ISBN PDF	978-952-00-8659-6	ISSN PDF	1797-9854
-----------------	-------------------	-----------------	-----------

---

Julkaisun osoite	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8659-6
-------------------------	---

Plan för genomförandet av Istanbulkonventionen under perioden 2022–2025

Social- och hälsovårdsministeriets publikationer 2022:7

Utgivare	Social- och hälsovårdsministeriet		
Redigerare	Taina Riski och Minna Viuhko		
Utarbetad av	Kommissionen för bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet		
Språk	finska	Sidantal	61

Referat

Kommissionen för bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet har till uppgift att utarbeta en plan för genomförandet av den s.k. Istanbulkonventionen (FödrS 53/2015). Syftet med genomförandeplanen för perioden 2022–2025 är att främja det nationella genomförandet av den överenskommelse som Finland ratificerade 2015. Genomförandeplanen är den andra i ordningen. Den första planen omfattade åren 2018–2021.

I beredningen av genomförandeplanen har man beaktat det pågående arbetet inom hela statsförvaltningen som är nära förknippad med frågan, till exempel den nationella genomförandeplanen för den s.k. Lanzarotekonventionen (social- och hälsovårdsministeriet) och programmet för bekämpning av våld mot kvinnor (justitieministeriet) samt andra åtgärder för förebyggande av våld som baserar sig på skrivningarna i regeringsprogrammet.

Genomförandeplanen innehåller långsiktiga mål samt 36 åtgärder som ska vidtas under perioden 2022–2025. Målen baserar sig i huvudsak på rekommendationer av Europarådets expertgrupp GREVIO. De tre huvudmålen syftar till att stärka könsperspektivet och intersektionaliteten i genomförandet av Istanbulkonventionen, det förvaltningsövergripande och multiprofessionella samarbetet samt identifieringen av och ingripandet i våld mot kvinnor och familjevåld.

Kommissionen för bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet följer regelbundet upp hur planen genomförs med hjälp av ett separat verktyg för genomförande och uppföljning. De åtgärder som ingår i planen kan vid behov preciseras och kompletteras.

Nyckelord våld, familjevåld, kvinnans ställning, jämställdhet, diskriminering, mänskliga rättigheter, internationella överenskommelser

---

ISBN PDF	978-952-00-8659-6	ISSN PDF	1797-9854
-----------------	-------------------	-----------------	-----------

---

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8659-6>

Action Plan for the Istanbul Convention for 2022–2025

Publications of the Ministry of Social Affairs and Health 2022:7

Publisher	Ministry of Social Affairs and Health		
Editor(s)	Taina Riski and Minna Viuhko		
Group author	Committee for combating violence against women and domestic violence (NAPE)		
Language	Finnish	Pages	61

Abstract

The Committee for combating violence against women and domestic violence (NAPE) is tasked with preparing a plan for implementing the Istanbul Convention (Finnish Treaty Series 53/2015). The purpose of the Action Plan for 2022–2025 is to promote the national implementation of the Istanbul Convention ratified by Finland in 2015. This Action Plan is the second of its kind. The first Action Plan covered the years 2018–2021.

The preparatory work for the Action Plan took into account the ongoing government-level work closely related to the subject, such as the National Action Plan for the Lanzarote Convention (Ministry of Social Affairs and Health) and the Action Plan for Combating Violence Against Women (Ministry of Justice) and other measures for preventing violence that are based on the Government Programme.

The Action Plan includes long-term objectives and a total of 36 measures to be implemented in 2022–2025. The objectives are largely based on the recommendations issued by GREVIO. The three main objectives aim at strengthening the gender perspective and intersectionality in the implementation of the Istanbul Convention, reinforcing intersectoral and multiprofessional cooperation and improving both the identification of violence against women and domestic violence and intervention in them.

The Committee for combating violence against women and domestic violence monitors the implementation of the Action Plan regularly by means of a separate implementation and monitoring tool. If necessary, the measures of the Action Plan can be specified and complemented.

Keywords violence, domestic violence, status of women, gender equality, discrimination, human rights, international treaties

---

ISBN PDF	978-952-00-8659-6	ISSN PDF	1797-9854
-----------------	-------------------	-----------------	-----------

---

URN address <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8659-6>

Sisältö

1 Johdanto	7
1.1 Toimeenpanosuunnitelman valmistelu ja lähtökohdat.....	7
1.2 Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan esiintyvyydestä	12
2 Tavoitteet ja toimenpiteet	17
2.1 Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ennaltaehkäisy	17
2.2 Väkivallan uhrien tuki ja palvelut väkivallan kaikille osapuolille.....	23
2.3 Väkivallan uusiutumisen estäminen ja rikosvastuun toteutuminen.....	29
2.4 Toimien yhteensovittaminen ja tiedonkeruu	36
Liite 1 NAPE-toimikunnan ja järjestöryhmän kokoonpano	41
Liite 2 GREVION suositukset	43
Lähteet	59

1 Johdanto

1.1 Toimeenpanosuunnitelman valmistelu ja lähtökohdat

Istanbulin sopimuksena tunnettu Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tuli Suomen osalta voimaan elokuussa 2015. Sopimuksen voimaantulolla on ollut merkittävä vaikutus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemiseksi tehtävän työn edistäjänä ja ilmiön tuomisessa aiempaa laajempaan yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman laatiminen on sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimivan Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunnan (myöhemmin NAPE) asetuksen mukainen tehtävä.¹ Vuoden 2017 alussa toimintansa aloittanut NAPE perustettiin vastaamaan Istanbulin sopimuksen 10 artiklan edellyttämää kansallisten toimien yhteensovittamiselintä.

Toimikunnan vuosille 2022–2025 laatiman toimeenpanosuunnitelman tarkoituksena on jatkaa ja vahvistaa Istanbulin sopimuksen täytäntöönpanoa Suomessa. Toimeenpanosuunnitelman sisältämät tavoitteet ja toimenpiteet pohjaavat Istanbulin sopimuksen velvoitteisiin ja suunnitelmassa on huomioitu erityisesti sopimuksen toimeenpanoa valvovan riippumattoman asiantuntijaryhmän GREVION (Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence) Suomelle vuonna 2019 antamat suositukset². Toimeenpanosuunnitelma on järjestyksessään toinen. NAPERin laatima ensimmäinen Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelma julkaistiin vuonna 2017³. Suunnitelma kattoi vuodet 2018–2021 ja sisälsi 48 toimenpidettä. Suunnitelmaan sisältyneet toimenpiteet on pääosin toteutettu ja suunnitelmasta on tehty erillinen arvioreportti⁴.

---

1 Valtioneuvoston asetus 1008/2006. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161008>

2 GREVIO Baseline Evaluation Report Finland. 2019. <https://rm.coe.int/grevio-report-on-finland/168097129d> (ks. liite 2)

3 Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelma 2018-2021. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2017:16. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3970-7>

4 Arvioreportti tullaan julkaisemaan sosiaali- ja terveysministeriön Raportteja ja muistioita-sarjassa vuonna 2022.

Toimeenpanosuunnitelman valmistelu

Toimeenpanosuunnitelman valmistelusta vastasi NAPE-toimikunnan työvaliokunta ja toimikunnan pääsihteeri. Osana valmistelua NAPE lähetti kyselyn NAPEn alaiselle järjestötyöryhmälle (JÄTY) kesäkuussa 2021. Kyselyn tarkoituksena oli tuottaa tietoa Istanbulin sopimuksen täytäntöönpanon tilasta Suomessa järjestöjen näkökulmasta. Kyselyyn vastasi 20 järjestötyöryhmässä mukana olevaa tahoa. NAPE järjesti myös kolme työpajaa, joihin osallistui NAPEssa edustettuina olevia tahoja, järjestöjen edustajia, sosiaali- ja terveydenhuollon alueellisia toimijoita, tutkijoita sekä muita asiantuntijoita. Kuhunkin työpajaan osallistui 39-45 eri tahon edustajaa. Työpajoissa tuotetut ehdotukset ja huomiot toimivat toimeenpanosuunnitelman toimenpiteiden pohjana.

Toimeenpanosuunnitelman valmistelutyössä on huomioitu jo meneillään oleva, aiheeseen läheisesti liittyvä valtionhallinnon tasolla tapahtuva työ. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelmaan sisältyy useita toimenpiteitä, joilla torjutaan naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja perheväkivaltaa tai joilla on muita läheisiä yhtymäkohtia aihealueeseen. Näistä keskeinen on hallitusohjelmaan sisältyvä ja oikeusministeriön koordinoima Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelma vuosille 2020–2023⁵. Torjuntaohjelma valmisteltiin tiiviissä yhteistyössä NAPEn kanssa. Vastaavasti Istanbulin sopimuksen uuden toimeenpanosuunnitelman valmistelussa on huomioitu oikeusministeriön koordinoimassa torjuntaohjelmassa toteutettava työ päällekkäisyyksien välttämiseksi. Läheisesti Istanbulin sopimuksen toimeenpanoon liittyviä toimenpiteitä sisältyy myös Väkivallaton lapsuus-toimenpidesuunnitelmaan⁶ ja kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitelmaan⁷ sekä valmisteilla olevaan lasten seksuaalisen riiston ja seksuaalisen hyväksikäytön torjuntaan laaditun Euroopan neuvoston yleissopimuksen, ns. Lanzaroten sopimuksen, toimeenpanosuunnitelmaan. Lapsiin ja nuoriin liittyen valmistelussa on huomioitu myös toimenpideohjelma kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisemiseksi varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja oppilaitoksissa.⁸ Ihmiskaupan vastaisen toimintaohjelman⁹ toimenpiteillä on myös yhtymäkohtia naisiin kohdistuvan väkivallan torjumiseen, erityisesti seksuaalisen

5 Oikeusministeriön julkaisuja. Mietintöjä ja lausuntoja 2020:15. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-835-6>

6 Väkivallaton lapsuus 2020-2025: toimeenpano ja viestintä. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2021:17. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5406-9> 2

7 Kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitelma: Valtioneuvoston periaatepäätös. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-868-0>

8 Toimenpideohjelma kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisemiseksi varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja oppilaitoksissa. Opetus- ja kulttuuriministeriö 26.1.2021.

9 Suomi torjuu ihmiskauppaa – ihmiskaupan vastainen toimintaohjelma. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-901-8>

hyväksikäytön tarkoituksessa tapahtuvan ihmiskaupan osalta. Lisäksi naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisia toimia on sisällytetty hallituksen tasa-arvo-ohjelmaan 2020-2023¹⁰.

Toimeenpanosuunnitelman seuranta

Järjestyksessään toinen Istanbulin sopimuksen kansallinen toimeenpanosuunnitelma sisältää pitkän ajan tavoitteita, joihin suunnitelmalla pyritään osaltaan vastaamaan ja toimenpiteitä, joilla tarvittava muutos on tarkoitus käynnistää tai toteuttaa. Tavoitteet perustuvat pääosin GREVIOn Suomea koskevassa maaraportissa esitettyihin huomioihin ja suosituksiin. Seuraavan neljän vuoden aikana toteutettavien toimenpiteiden toteutusta tullaan seuraamaan vuosittain vuoden 2022 alkupuolella laadittavan erillisen toteutus- ja seurantavälineen avulla. Sen avulla voidaan seurata jokaisen toimenpiteen toteutusta huomioiden myös muissa kansallisissa ohjelmissa toteutettavaa ja muiden tahojen, esimerkiksi väkivaltatyötä tekevien järjestöjen tekemää työtä. Tarkoitus on, että toimintasuunnitelman sisältämiä toimenpiteitä voidaan myös tarvittaessa tarkentaa ja täydentää. Näin mahdollistetaan se, että Istanbulin sopimuksen täytäntöönpanossa voidaan reagoida niin kansainvälisessä kuin kansallisessa toimintaympäristössä tapahtuviin merkittäviin muutoksiin ja muotoaan muuttaviin naisiin kohdistuvan väkivallan ilmiöihin.¹¹ Seuran avulla pyritään keräämään myös tarvittavaa tietoa toimenpiteiden vaikutusarvioinnin pohjaksi.

Toimeenpanosuunnitelmaan sisältyvien toimenpiteiden toteutukselle ei ole osoitettu erillistä rahoitusta, vaan toimenpiteet pyritään pääasiallisesti toimeenpanemaan eri hallinnonalojen määrärahakehysten puitteissa.

Toimeenpanosuunnitelman sisältö

Toimeenpanosuunnitelma on jaettu neljään osaan ja se vastaa yleisellä tasolla Istanbulin sopimuksen rakennetta (prevention, protection, prosecution, co-ordinated policies). Ensimmäinen osa käsittelee naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ennaltaehkäisyä. Toisessa osassa käsitellään väkivallan uhreille ja muille osapuolille tarjottavaa tukea

¹⁰ Suomi tasa-arvon kärkimaaksi: Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2020-2023. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:35. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8363-28>

¹¹ Digivälitteinen väkivalta, vaino ja häirintä ovat esimerkkejä naisiin kohdistuvan väkivallan uusista ilmenemismuodoista ja näitä ilmiötä tulee seurata myös Istanbulin sopimuksen täytäntöönpanon yhteydessä, huomioiden erityisesti GREVIOn digitaalista väkivaltaa koskeva yleissuositus (<https://rm.coe.int/grevio-rec-no-on-digital-violence-against-women/1680a49147>). Digitaalisen väkivallan ehkäisemiseen kohdistuvia toimenpiteitä on sisällytetty oikeusministeriön koordinoimaan naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelmaan (<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-835-6>).

ja palveluita. Kolmannessa osassa keskitytään väkivallan uusiutumiseen ehkäisemiseen ja rikosvastuun toteutumiseen. Neljäs osa käsittelee erilaisten toimien ja toimintaperiaatteiden yhteensovittamista sekä tiedonkeruuta ja sen koordinoitua.

Toimeenpanosuunnitelmaa läpileikkaa kolme päätavoitetta, joiden alle lähes kaikki suunnitelmaan sisältyvät toimenpiteet voidaan sijoittaa. Päätavoitteilla pyritään vahvistamaan:

- sukupuolinäkökulmaa ja intersektionaalisuutta Istanbulin sopimuksen kansallisessa toimeenpanossa naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi ja torjumiseksi;
- poikkihallinnollista ja moniammatillista yhteistyötä naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisyssä ja torjunnassa kaikilla tasoilla;
- naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan tunnistamista ja väkivaltaan puuttumista.

Sukupuolinäkökulman ja intersektionaalisuuden vahvistaminen Istanbulin sopimuksen täytäntöönpanossa liittyy Istanbulin sopimuksen pääperiaatteisiin. Istanbulin sopimusta, kuten muitakin ihmisoikeusnormeja määrittelevät läpileikkaavasti tasa-arvon ja syrjintäkiellon periaatteet, jotka edellyttävät kaikkien ihmisoikeuksien turvaamista tasa-arvoisesti ja ilman syrjintää kaikille ihmisille.¹²

Istanbulin sopimukseen liittyy vahva pyrkimys sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseen. Naisiin kohdistuva väkivalta on sopimuksessa määritelty naisiin kohdistuvaksi rakenteelliseksi syrjinnäksi. GREVIO on huomauttanut, että Suomen lähestymistapaa kansallisessa väkivallan ehkäisyssä leimaa sukupuolineutraalius, joka ei huomioi riittävästi sukupuolistuneen väkivallan kohdistumista naisiin heidän sukupuolensa vuoksi ja siitä johtuvia naisten erityisiä tarpeita. Siksi nais erityisyys tulee huomioida toimenpiteiden toteutuksessa niin ennalta ehkäisyn kuin uhrien tukipalveluihin ja uhrien suojeluun liittyvien toimenpiteiden osalta.

GREVIO:n Suomea koskevassa maaraportissa on lukuisia mainintoja intersektionaalisuudesta, risteävän syrjinnän ehkäisemisestä sekä vähemmistöryhmien ja haavoittuvassa asemassa olevien naisten huomioimisen tärkeydestä väkivallan vastaisissa kansallisissa toimissa. GREVIO nostaa esille esimerkiksi vammaisiin naisiin ja maahanmuuttajain kohdistuvan korkeamman väkivallan riskin ja kehottaa huomioimaan haavoittuvuuden väkivallan vastaisten ohjelmien ja tukipalveluiden tarjonnassa sekä ammattilaisten

12 Törmä, Sinikka ja Pentikäinen, Merja: Tavoitteena naisiin kohdistuvasta väkivallasta ja perheväkivallasta vapaa Suomi – Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelmasta Istanbulin sopimuksen toimeenpanoon. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2016:15. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3707-9>

koulutuksessa. Lisäksi GREVIO huomauttaa, että etninen ja kulttuurinen tausta sekä sukupuolen moninaisuus vaikuttavat avun hakemiseen ja väkivallasta ilmoittamiseen, mikä edellyttää viranomaisilta herkkyyttä tunnistaa väkivallan uhrien erilaiset tilanteet ja varmistaa uhrien oikeuksien toteutuminen¹³. Erilaisten avuntarpeiden sekä sukupuoli- ja kulttuurisensitiivisyyden huomioiminen palvelujärjestelmässä on ensiarvoisen tärkeää yhdenvertaisuuden ja palveluiden saatavuuden, esteettömyyden ja saavutettavuuden toteutumiseksi.

Toinen toimeenpanosuunnitelmaa läpileikkaava tavoite **on vahvistaa poikkihallinnollista ja moniammatillista yhteistyötä väkivallan torjunnassa**. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että toimeenpanosuunnitelmaa toteutetaan ja seurataan sekä poikkihallinnollisesti että tiiviissä yhteistyössä keskeisten ihmisoikeus- ja tasa-arvotoimijoiden, järjestöjen ja sidosryhmien kanssa. Poikkihallinnollista koordinaatiota tulee vahvistaa valtionhallinnon tason yhteistyön lisäksi myös tulevilla hyvinvointialueilla ja kunnissa. On tärkeää, että järjestöt ja muut ei-viranomaistoimijat kytketään yhteistyön kehittämiseen ja yhteistyön rakenteisiin kaikilla tasoilla GREVION suositusta noudattaen.

Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan tunnistaminen ja väkivaltaan puuttuminen ovat keskeisiä edellytyksiä sille, että sukupuolistunut väkivalta tulee näkyväksi ja että uhreja voidaan auttaa. Väkivaltaisen käyttäytymisen ja sen taustalla vaikuttavien, arvo- ja asennemaailmaan liittyvien teemojen puheeksi ottamista tulee edelleen vahvistaa yhteiskunnallisessa keskustelussa, kasvatuksessa ja koulutuksessa ennaltaehkäisevänä toimenpiteenä. Sosiaali- ja terveydenhuollon, poliisin ja oikeusviranomaisten kyky tunnistaa erilaisia väkivallan muotoja ja ohjata uhrit ja väkivaltilanteen muut osapuolet palveluihin edellyttää laaja-alaista osaamista, mukaan lukien traumatietoista sekä sukupuoli- ja kulttuurisensitiivistä lähestymistapaa. Naisiin kohdistuvan väkivallan tunnistaminen edellyttää tämän monimuotoisen väkivaltailmiön tekemistä näkyväksi laajasti yhteiskunnassa, niin tilastoissa, opetuksessa ja koulutuksissa kuin myös sosiaali- ja terveydenhuollon tulevilla rakenteilla hyvinvointialueilla ja kunnissa sekä viranomaisille annetuissa ohjeistuksissa ja säännöissä.

---

13 GREVION Suomea koskevassa raportissa s.12 (<https://rm.coe.int/grevio-report-on-finland/168097129d>) mainititaan esimerkiksi saamelaiset naiset ja romaninaiset sekä naiset, joilla on suuri todennäköisyys kohdata kunniaan liittyvää väkivaltaa.

1.2 Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan esiintyvyydestä

Naisiin kohdistuva väkivalta on merkittävä ihmisoikeus- ja tasa-arvo-ongelma Suomessa. Tietoa naisiin kohdistuvan väkivallan yleisyydestä on saatavilla useista tietolähteistä. Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan yleisyyttä voidaan seurata ja arvioida viranomaisten tietoon tulevien tapausten kautta sekä ns. uhritutkimuksilla, joilla pyritään arvioimaan myös sitä väkivallan määrää, joka ei tavoita viranomaisia. Lisäksi uhritutkimuksilla selvitetään esimerkiksi koetun väkivallan muotoja. On arvioitu, että suuri osa naisiin kohdistuvasta väkivallasta on piilorikollisuutta, joka ei tule viranomaisten tietoon.¹⁴

Euroopan unionin perusoikeusvirasto arvioi vuonna 2014, että yksi kolmesta eurooppalaisesta naisesta on kokenut fyysistä ja/tai seksuaalista väkivaltaa sen jälkeen, kun hän on täyttänyt 15 vuotta. Yhtä naista viidestä on vainottu ja joka toinen nainen on kokenut yhtä tai useampaa seksuaalisen häirinnän muotoa. Tutkimuksesta ilmeni, että Pohjoismaissa naiset kokevat väkivaltaa huomattavasti enemmän verrattuna muihin EU-maihin. Tutkimukseen vastanneista 18–74-vuotiaista suomalaisista naisista 47 prosenttia oli kokenut fyysistä ja/tai seksuaalista väkivaltaa 15 vuotta täytettyään. Vastanneista 30 prosenttia oli kokenut fyysistä ja/tai seksuaalista väkivaltaa nykyisen tai entisen kumppaninsa taholta 15 vuotta täytettyään. Muun kuin kumppanin taholta väkivaltaa oli elämänsä aikana kokenut reilu kolmannes suomalaisista naisista.¹⁵

Huolimatta tehostuneista väkivallan ehkäisemisen toimista väkivallan esiintyvyydessä ei ole viime vuosikymmenen aikana tapahtunut merkittävää vähentymistä. Tilastokeskuksen¹⁶ tietojen mukaan vuonna 2020 viranomaisten tietoon tulleissa pari- ja lähisuhdeväkivaltarikoksissa oli 10 800 uhria, mikä on 1,2 prosenttia edellisvuotta vähemmän. Aikuisiin kohdistuneesta perhe- ja lähisuhdeväkivallasta puolet oli avio- tai avopuolisoiden välistä. Aikuisista uhreista 75,2 prosenttia oli naisia. Parisuhdeväkivallalle on tyypillistä sen toistuvuus. Uhreista 1 700 eli 20 prosenttia oli henkilöitä, jotka joutuivat perhe- ja

14 Perusoikeusviraston toteuttaman tutkimuksen (2014) mukaan vain noin 10 prosenttia kumppanin naiseen kohdistamasta väkivallasta tuli Suomessa viranomaisten tietoon. (Violence against women: an EU-wide survey. Main results. European Union Agency for Fundamental Rights, 2014.)

15 Violence against women: an EU-wide survey. Main results. European Union Agency for Fundamental Rights, 2014. Tilastokeskus osallistuu Eurostatin sukupuolistunutta väkivaltaa koskevaan tutkimushankkeeseen 2021–2022. Tilasto-ohjelma 2021–2023. Liite 3. Tilastokeskuksen tiedonkeruut 2021 (https://www.stat.fi/static/media/uploads/org/tilastokeskus/tilasto-ohjelma_2021-2023_liite_3_tilastokeskuksen_tiedonkeruut_2021.pdf).

16 Tilastokeskus: rikos- ja pakkokeinotilasto 2020.

lähisuhdeväkivallan uhriksi useammin kuin yhden kerran vuonna 2020. Aikuisia toistuvan väkivallan uhreja oli 1 400, joista yli 80 prosenttia oli naisia.

Parisuhdesurmissa menehtyi vuonna 2019 yhteensä 18 ihmistä, 15 naista ja kolme miestä. Luvuissa ovat mukana myös entisen puolison tai seurustelukumppanin surmaamat henkilöt. Kehitys erityisesti naisiin kohdistuneissa parisuhdetapauksissa on kuitenkin viime vuosina ollut myönteinen. Parisuhdetappojen vuotuinen määrä väheni vuosina 2010–2019 runsaat 20 prosenttia, vuosikymmenen alkupuoliskon keskimäärin seitsemästätoista uhrista vuosikymmenen jälkipuoliskon kolmeentoista. Miehiin kohdistuneiden parisuhdetappojen vuotuinen määrä pysyi ajanjaksolla vakaana, keskimäärin viitenä.¹⁷

Viranomaisten tietoon tulleet seksuaaliväkivaltaa koskevat tapaukset lisääntyivät vuonna 2021. Raikauksia ilmoitettiin 1 806 eli 356 tapausta (24,6 prosenttia) enemmän kuin vuonna 2020. Lisäksi ilmoitettiin 1 415 muuta seksuaalirikosta. Näistä 726 oli seksuaalista ahdistelua, mikä on 171 tapausta (30,8 prosenttia) enemmän kuin vuonna 2020.¹⁸

Seksuaalisen ahdistelun ja häirinnän kasvusta kertovat myös viimeisimmän kouluterveyskyselyn tulokset vuodelta 2021. Yläkoululaisista 8. ja 9. luokan tytöistä lähes joka toinen ja pojista reilu kymmenes on kokenut häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua viimeisen 12 kuukauden aikana. Seksuaaliväkivaltaa on saman ikäryhmän tytöistä kokenut 13 ja pojista viisi prosenttia. Tyttöjen seksuaaliväkivallan kokemukset ovat lisääntyneet merkittävästi viimeisten kahden vuoden aikana.¹⁹

Läheskään kaikista naisiin kohdistuvan väkivallan muotojen yleisyydestä ei löydy kattavia ja säännöllisesti seurattavia tietoja. Esimerkiksi avioliittoon pakottamisen yleisyydestä Suomessa ei ole saatavilla tarkkaa tietoa, ja aihetta on toistaiseksi tutkittu Suomessa varsin vähän.²⁰ Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisesta ei ole kerätty järjestelmällisesti kattavaa rekisteritietoa Suomessa, kuten ei monessa muussakaan maassa. Näin ollen silpomisen

17 Tilastoraportti 3/2021. Lähisuhdeväkivalta 2019. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

18 Tilastokeskuksen rikos- ja pakkokeinotilasto 2021, 4. vuosineljännes.

19 Kouluterveyskysely 2021. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tieto koskee kouluterveyskyselyyn vastanneita 8.- ja 9.-luokkalaisia. Kouluterveyskyselyn tulospalvelu: thl.fi/kouluterveyskysely/tulokset. Lisäksi nuorten seurustelusuhteissa tapahtuvasta väkivallasta on tehty selvitys: Tuulia Kovanen. 2019: Seurustelun ei kuulu satuttaa! Suomalaisten nuorten kokemuksia seurusteluväkivallasta. Ensi- ja turvakotien liitto.

20 Arviomuistio avioliittoon pakottamisen rangaistavuudesta. Oikeusministeriön julkaisu. Mietintöjä ja lausuntoja 2021:29. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-820-2>; Virve Toivonen. 2017. Pakkoavioliittojen esiintyminen ja ilmitulo Suomessa. Selvitysmuistio. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Helsingin yliopisto.

läpikäyneiden tai sen riskissä olevien tyttöjen ja naisten lukumääristä ei ole saatavilla tarkkaa arviota.²¹

Naisiin kohdistuvan seksuaalisen häirinnän yleisyys on noussut uudella tavalla myös suomalaiseseen keskusteluun kansainvälisen #metoo -liikkeen myötä. Jo vuonna 2017 julkistetun tasa-arvobarometrin mukaan naisista 38 prosenttia ja miehistä 17 prosenttia oli kokenut seksuaalista häirintää kahden edellisen vuoden aikana. Nuoret naiset kohtasivat seksuaalista häirintää useammin kuin muut: alle 35-vuotiaista naisista yli puolella (56 %) oli häirintäkokemuksia kahden edellisen vuoden aikana. Sukupuoleen liittyvää vihapuhetta oli joskus kokenut 15 prosenttia naisista ja 8 prosenttia miehistä.²²

Verkossa tapahtuva ja teknologian mahdollistama digitaalinen väkivalta, vaino ja häirintä ovat lisääntyneet merkittävästi viime vuosina. Tilastokeskuksen toteuttaman tieto- ja viestintätekniikan käyttöä kuvaavan väestötutkimuksen (2020) tulosten mukaan 39 prosenttia suomalaisista oli nähnyt sosiaalisessa mediassa vihapuhetta viimeisen kolmen kuukauden aikana. Epäasiallisen lähestymisen kohteeksi internetissä oli joutunut yhdeksän prosenttia miehistä ja 17 prosenttia naisista. Häirintää miehistä oli kokenut kuusi prosenttia ja naisista seitsemän prosenttia. Huomattavasti vanhempia ikäryhmiä enemmän häirintää ja epäasiallista lähestymistä kohtaavat 16-34 vuotiaat, erityisesti nuoret. Joka kolmatta nuorta oli lähestytty netissä epäasiallisesti.²³ Digitaalisatio on muuttanut myös väkivallan kokemusta ja se tarjoaa uusia välineitä ja areenoita esimerkiksi parisuhdeväkivaltaan ja vainoon.²⁴

Naiset kokevat väkivaltaa ja häirintää myös työpaikoilla. Viimeisimmän työolotutkimuksen (2018) mukaan lähes joka viides nainen (18 %) ja neljä prosenttia miehistä kertoi kokeneensa työpaikallaan seksuaalista häirintää joskus työuransa aikana. Seksuaalinen häirintä on erityisesti nuorten naisten työelämässä kohtaama ongelma. Saman työolotutkimuksen mukaan 15–24-vuotiaista naisista 29 prosenttia oli kokenut työpaikallaan seksuaalista häirintää kuluneen vuoden aikana. Nuorimmasta, 15–24-vuotiaiden ikäryhmästä seitsemän prosenttia kertoi joutuneensa seksuaalisen häirinnän kohteeksi vähintään viikoittain.²⁵

21 Toimintaohjelma tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen ehkäisemiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2021:16. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-9715-8>

22 Tasa-arvobarometri 2017. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 8/2018. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3932-5>

23 Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö 2020. Tilastokeskus. <https://www.stat.fi/til/sutivi/2020/index.html>

24 Louna Hakkarainen: Digitaalinen väkivalta parisuhteessa ja sen jälkeen. Opas väkivallan kokijalle, ammattilaiselle ja läheiselle. Naisten Linja Suomessa ry. 2019.

25 Sutela, H. & Pärnänen, A. & Keyriläinen, M. 2019. Digiajan työelämä – Työolotutkimuksen tuloksia 1977–2018. Suomen virallinen tilasto. Tilastokeskus.

Vähemmistöön kuuluminen ja haavoittuva asema lisää riskiä joutua häirinnän ja väkivallan kohteeksi. Sisäministeriön vuonna 2018 teettämän selvityksen mukaan esimerkiksi vammaiset naiset ja ulkomaalaistaustaiset naiset kokevat väkivaltaa 2–3 kertaa enemmän kuin valtaväestön naiset. Saman raportin mukaan ulkomaalaistaustaisten naisten riski joutua raiskauksen uhriksi on lähes kaksinkertainen verrattuna kantaväestön naisiin.²⁶ Tasa-arvobarometrin (2017) mukaan vähemmistöön itsensä määrittävistä naisista yli viidesosa oli kokenut vihapuhetta.²⁷

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluminen altistaa väkivallalle. Euroopan unionin perusoikeusviraston vuonna 2014 julkaiseman tutkimuksen mukaan selvitykseen vastanneista sukupuolivähemmistöön kuuluvista suomalaisista 40 prosenttia oli kokenut väkivaltaa.²⁸ Vuonna 2019 julkistetun kouluterveyskyselyn mukaan sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvat nuoret joutuvat muita useammin häirinnän kohteeksi. Saman kyselyn mukaan yli 40 prosenttia heistä oli kokenut henkistä väkivaltaa vanhempiensa tai muiden huolta pitävien aikuisten taholta.²⁹ Viimeisimmän kouluterveyskyselyn (2021) mukaan toimintarajoitteiset nuoret kokivat muita enemmän fyysistä uhkaa, seksuaalista häirintää ja väkivaltaa. Toimintarajoitteiset nuoret kokevat fyysistä ja henkistä väkivaltaa vanhempien tai muiden huolta pitävien aikuisten taholta yleisemmin kuin muut nuoret.³⁰ Myös kuuluminen yhtäaikaisesti useaan vähemmistöryhmään voi lisätä henkilön haavoittuvuutta sukupuolistuneen väkivallan kokemiseen.

Koronapandemian ja siihen liittyvien rajoitustoimien vaikutuksista naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan esiintymiseen Suomessa ei ole toistaiseksi saatavilla väestötasoisia tietoja. Tilastokeskuksen julkaisemien vuotta 2020 koskevien tilastotietojen mukaan perhe- ja lähisuhdeväkivalta väheni edellisestä vuodesta 1,2 prosenttia. Lapsiin kohdistuva väkivalta väheni yhteensä 15 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna ja vähemmistä tapahtui kaikissa ikäryhmissä. Sen sijaan esimerkiksi aviopuolisoiden välisestä väkivallasta poliisiin tietoon tulleet ilmoitukset lisääntyivät vajaat seitsemän prosenttia eli lähemmäs 300 tapauksella. Aviopuolisoiden toisiinsa kohdistamasta väkivallasta tehdyt

26 Onko Suomi maailman turvallisin maa kaikille? Turvallisuuden toteutuminen eri sukupuolten ja väestöryhmien kannalta. KPMG Oy Ab 25.5.2018.

27 Tasa-arvobarometri 2017. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 8/2018. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3932-5>

28 Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvien perus- ja ihmisoikeudet Suomessa. Oikeusministeriö. Selvityksiä ja ohjeita 34/2014. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-388-7>

29 Kouluterveyskysely 2019. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (thl.fi/kouluterveyskysely/tulokset)

30 Kouluterveyskysely 2021. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Kouluterveyskyselyn tulospalvelu: thl.fi/kouluterveyskysely/tulokset.

ilmoitukset ovat olleet kasvussa parin vuoden ajan. Sen sijaan entisten aviopuolisoiden tekemät teot vähenivät vuonna 2020.³¹

Koronapandemian on kuitenkin havaittu lisänneen pari- ja lähisuhdeväkivaltaa kokevien palvelujen tarvetta niin kansainvälisesti kuin myös Suomessa. Avuntarve on näyttäytynyt erityisesti puhelin- ja chat-palveluiden merkittävänä käytön kasvuna.³² Viranomaisille raportoitujen tietojen valossa koronapandemian kokonaisvaikutuksista perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan on kuitenkin liian varhaista sanoa mitään varmaa, eikä läheskään kaikkea perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa ilmoiteta poliisille. Tarkempaa tietoa korona-ajan vaikutuksista lähisuhdeväkivallan kokemuksiin ja palveluiden käyttöön saadaan lähitulevaisuudessa muun muassa Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen koordinoimasta lähisuhdeväkivallan kokemuksiin ja palveluiden käyttöön liittyvästä tutkimushankkeesta.³³

---

31 Kimmo Haapakangas 1.6.2021: Vanhempien lapsiinsa kohdistama väkivalta väheni koronavuonna. Tilastokeskus. Tietotrendit. Artikkelit. (<https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2021/vanhempien-lapsiinsa-kohdistama-vakivalta-vaheni-koronavuonna-avopuolisoiden-valiset-teot-kasvoivat-eniten/>)

32 Lähisuhdeväkivalta koronapandemian aikana vauvaperheiden vanhemmilla ja Nollalinjan auttavan puhelimen keskusteluissa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tutkimuksesta tiiviisti 2/2021 (Johanna Hietämäki, Anniina Kaittila, Jarno Tuominen, Maaret Vuorenmaa, Marita Husso, Joonas Peltonen, Anu Karhinen-Soppi); Ensi- ja turvakotien liitto 17.2.2021 (1/2021): <https://ensijaturvakotienliitto.fi/enska/korona-mullisti-avun-hakemisen/>

33 Koronaepidemian vaikutukset lähisuhdeväkivallan kokemuksiin ja palveluiden käyttöön (KOVÄ). (thl.fi/kova)

2 Tavoitteet ja toimenpiteet

2.1 Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ennaltaehkäisy

Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan estäminen ja ennakoiva puuttuminen ovat keskeisessä asemassa Istanbulin sopimuksessa. Sopimus sisältää useita velvoitteita, joilla tähdätään ihmisten asenteiden muuttamiseen, sukupuolistereotyyppien murtamiseen ja tietoisuuden lisäämiseen väkivallan eri ilmenemismuodoista. Sopimus velvoittaa viranomaisia muun muassa tekemään valistustyötä naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi sekä sisällyttämään virallisiin opetussuunnitelmiin kaikilla koulutustasoilla opetusmateriaalia, joka käsittelee esimerkiksi naisten ja miesten välistä tasa-arvoa, sukupuoli-rooleja, keskinäistä kunnioitusta, väkivallatonta ristiriitojen ratkaisemista henkilösuhteissa, sukupuoleen perustuvaa naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja oikeutta henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Lisäksi sopimus velvoittaa antamaan asianmukaista koulutusta sopimuksen soveltamisalaa kuuluvien väkivallantekojen uhrien ja tekijöiden parissa toimiville ammattihenkilöille.

Väkivaltaisen käyttäytymisen ennaltaehkäisy on ollut keskeistä viime vuosien kansallisessa väkivallan torjumiseen liittyvässä työssä. Osana naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelmaa (2010-2015)³⁴ kehitettiin muun muassa lasten ja nuorten turvataitoja, annettiin väkivaltaan liittyvää koulutusta kasvatuksen ja koulutuksen ammattilaisille, toteutettiin seksuaalisen väkivallan vastainen kampanja sekä tarjottiin koulutusta siviilipalvelusvelvollisille naisiin kohdistuvasta väkivallasta. Ensimmäisen, vuosina 2018–2021 toteutetun Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman³⁵ toimenpiteistä yli puolet liittyi väkivallan ennaltaehkäisemiseen. Suunnitelmassa jatkettiin monin osin naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelmassa käynnistettyä työtä. Ennaltaehkäisy on läpileikkaava teema myös meneillään olevassa oikeusministeriön koordinoimassa naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelmassa. Monet torjuntaohjelman sisältämistä toimenpiteistä kohdistuvat laaja-alaiseen tietoisuuden lisäämiseen eri väkivallan muodoista sekä viranomaisten osaamisen kehittämiseen.

---

34 Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelma. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2010:5. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3031-5>

35 Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelma 2018-2021. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2017:16. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3970-7>

GREVIO on huomauttanut Suomea siitä, että naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisyn näkökulma on sukupuolineutraali eikä kansallisessa työssä tuoda riittävästi esille tämän ilmiön sukupuolittuneisuutta ja kohdistumista pääasiassa naisiin heidän sukupuolensa vuoksi. Lisäksi GREVIO kehottaa voimakkaasti Suomea kiinnittämään huomiota vähemmistöryhmien tai haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten asemaan Istanbulin sopimuksen toimeenpanossa.

NAPEn järjestöryhmälle lähetetyssä kyselyssä väkivallan ennaltaehkäisyn osalta haasteina mainittiin muun muassa ymmärryksen puute Istanbulin sopimuksen sukupuolistuneesta luonteesta ja riittämättömät toimenpiteet väkivallan ennalta estämiseen esimerkiksi asenteiden ja käyttäytymisen muuttamiseksi. Muina haasteina vastauksissa nostettiin esille viranomaisten puutteellinen tietotaito ja väkivallan ehkäisytyöhön (ml. järjestöt) ohjatun rahoituksen kohdistuminen hankkeisiin eli toiminnan jatkuvan rahoituksen puuttuminen.

Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelma³⁶ sisältää useita toimenpiteitä, joilla pyritään vastaamaan yleisen tietoisuuden ja erityisesti rikosseuraamusalan viranomaisten osaamisen lisäämistä koskeviin tarpeisiin. Myös vuonna 2022 julkistettavassa ensimmäisessä Lanzaroten sopimuksen kansallisessa toimeenpanosuunnitelmassa ehdotetaan monia toimenpiteitä, jotka tähtäävät tietoisuuden lisäämiseen lapsiin kohdistuvasta seksuaalisesta väkivallasta ja hyväksikäytöstä.

Viranomaisille ja ammattilaisille suunnattua koulutusta on viime vuosina lisätty eri tavoin. Ensimmäiseen Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelmaan sisältyi toimenpide poliisille sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille kehitettävästä Luo luottamusta - Puutu väkivaltaan -verkkokoulutuksesta lähisuhdeväkivallan tunnistamiseksi ja siihen puuttumiseksi. Verkkokoulutus julkaistiin vuonna 2019 ja sen ylläpidosta ja kehittämisestä vastaa Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Osana naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelmaa verkkokoulutusta laajennetaan vuoden 2022 aikana kunniaan liittyvää väkivaltaa ja digitaalista väkivaltaa koskevilla sisällöillä. Lisäksi verkkokoulutus sisältää erillisen koulussa ja oppilaitoksissa työskenteleville ammattilaisille suunnatun koulutuspaketin sukupuolittuneesta väkivallasta. Koulutuspaketti on laadittu osana EraseGBV-hanketta³⁷.

Perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa sekä naisiin kohdistuva väkivaltaa koskevaa opetusta on kehitetty ja lisätty poliisin koulutuksessa erityisesti viime vuosien aikana. Nämä teemat on huomioitu erityisesti ylimpien laillisuusvalvojen antamien ratkaisujen jälkeen

36 Oikeusministeriön julkaisuja. Mietintöjä ja lausuntoja 2020:15. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-835-6>

37 <https://projects.tuni.fi/erasegbv/>

Poliisiammattikorkeakoulun AMK- ja YAMK-tutkinnoissa sekä poliisin täydennyskoulutuksessa. Poliisiammattikorkeakoulu toteuttaa vuosina 2021–2022 koulutuskokonaisuuden, joka koskee lähisuhdeväkivallan torjuntaa ja siihen liittyvää uusintarikollisuutta³⁸.

Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelma sisältää kokonaisuudessaan useita toimenpiteitä, jotka kohdistuvat sekä poliisin että oikeusviranomaisten ja rikosseuraamusalan ammattilaisten kouluttamiseen naisiin kohdistuvan väkivallan eri muodoista.³⁹ Lisäksi torjuntaohjelmassa on toimenpiteitä turvakotien työntekijöiden, MARAK-työryhmien⁴⁰ sekä opettajien ja opettajaksi pätevoityvien kouluttamiseksi.

GREVION maaraportti sisältää useita poliisin toiminnan tehostamiseen liittyviä suosituksia. Suositukset edellyttävät muun muassa ottamaan käyttöön kaikille lainvalvontavirkkamiehille ja syyttäjille pakollisen ja järjestelmällisen perus- ja jatkokoulutuksen, jossa käsitellään kaikkia Istanbulin sopimuksen soveltamisalaan kuuluvia väkivallan muotoja. Lisäksi GREVIO edellyttää, että väkivaltatyötä tekeville ammattilaisille kohdennettu koulutus perustuu selville säännöstöille ja ohjeille ja että koulutuksessa huomioidaan haavoittuvien ryhmien erityispiirteet ja -tarpeet. Koulutuksessa tulisi myös huomioida naisiin kohdistuvan väkivallan eri muotojen erityispiirteet ja väkivallan muotojen keskinäiset yhteydet, uudelleen uhritumisen riskitekijät sekä tekijät, jotka vaikuttavat eritaustaisten uhrin kykyyn ja haluun ilmoittaa väkivallasta viranomaisille. Myös riskinarviointia ja riskienhallintaa koskeva suositus on tärkeä poliisin toiminnan kannalta.

Poliisin toimintaa naisiin kohdistuvan väkivaltaan ja perheväkivaltaan liittyvien rikosten ehkäisemiseksi koskevat useat määräykset ja ohjeet. Poliisihallitus antoi kesällä 2020 tarkennetun ohjeen perhe- ja lähisuhdeväkivallan sekä naisiin kohdistuvan väkivallan tapausten käsittelemiseksi. Ohjeen voimassaoloaika on 1.7.2020–30.6.2025. Ohje käsittelee poliisin roolia naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnassa sekä sisältää useita uhrin kohtaamiseen ja auttamiseen liittyviä teemoja. Poliisihallitus valvoo perhe- ja lähisuhdeväkivallan sekä naisiin kohdistuvan väkivallan asiakokonaisuutta. Asiaa seurataan myös mm. poliisin valtakunnallisen uhri-, sovittelu- ja edunvalvonta- sekä

38 Vuoden 2021 tulossopimus. POL-2020-79684. Poliisihallitus ja Poliisiammattikorkeakoulu.

39 Osana torjuntaohjelmaa Rikosuhripäivystys (RIKU) toteuttaa poliiseille, syyttäjille, tuomareille ja oikeusavustajille kohdennetun naisiin kohdistuvan väkivallan koulutuskokonaisuuden yhteistyössä Settlementti Tampereen ja Ensi- ja turvakotien liiton kanssa (NAKO-hanke). <https://www.riku.fi/rikosuhripaivystys/koulutukset-tapahtumat-ja-seminaarit/lahisuhdevakivalta/>

40 MARAK on vakavan parisuhdeväkivallan riskinarvioinnin ja uhrin auttamisen moniammatillinen menetelmä. (thl.fi/marak)

lähestymiskieltoasioiden verkoston (USEL-verkosto) toiminnan ja tiedonvaihdon sekä koulutusmateriaalin ylläpidon yhteydessä.⁴¹

Poliisin toimintaa kehitettiin edelleen vuonna 2021 Poliisihallituksen toteuttamassa MARAK-projektissa, jonka tavoitteena oli poliisin ja erityisesti valvonta- ja hälytystoiminnassa työskentelevien poliisien osaamisen kehittäminen. Projekti oli osa NAPEn vuoden 2021 toimintaa. Projektissa kartoitettiin laajasti poliisin osaamista naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnassa, perustettiin yhteyshenkilöverkosto valvonta- ja hälytystehtävissä toimivien poliisien työn tukemiseksi lähisuhdeväkivaltatapauksien käsittelyssä ja kehitettiin uusia poliisin käytännön työtä palvelevia välineitä niin väkivallan uhrien kuin myös väkivallan tekijöiden auttamiseksi ja ohjaamiseksi palveluihin. Lisäksi projektissa edistettiin poliisin osallistumista MARAK-riskinarviointimenetelmän levittämiseen yhteistyössä MARAK-työtä koordinoivan Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa.⁴²

Toimeenpanosuunnitelman sisältämät ennaltaehkäisyä koskevat toimenpiteet korostavat väkivaltailmiön sukupuolistuneisuutta ja nostavat esiin naisiin kohdistuvan väkivallan erityisyyden muun muassa kiinnittämällä huomion sukupuolinäkökulmaan yleisemmässä väkivallan ehkäisyä koskevassa työssä. Toimenpiteet täydentävät soveltuvien osin muuta meneillään olevaa ja suunniteltua väkivallan ehkäisyn työtä, johon liittyviä toimia on sisällytetty muihin kansallisiin ohjelmiin.

---

41 Poliisin toiminta perhe- ja lähisuhdeväkivallan sekä naisiin kohdistuvan väkivallan tapauksissa. Ohje 11.5.2020. POL-2020-28566.

42 Poliisihallitus julkaisee MARAK-projektin loppuraportin vuonna 2022.

TAVOITE

Lisätään tietoa ja ymmärrystä naisiin kohdistuvasta väkivallasta ja perheväkivallasta sekä väkivallan eri muodoista sukupuolten tasa-arvoon liittyvänä yhteiskunnallisena, kulttuurisena ja rakenteellisena ongelmana.

Tiedon lisäämisessä huomioidaan väkivaltaan liittyvät laajat asiayhteydet, esimerkiksi väkivallan vaikutukset uhrin lapsiin ja läheisiin sekä kulttuuriset ulottuvuudet, kuten yhteys väkivalta- ja päihdekulttuuriin sekä ahtaisiin sukupuolirooleihin. Ymmärryksen ja tiedon lisäämisessä varmistetaan saavutettavuus kaikkien ryhmien osalta moninaisuus- ja yhdenvertaisuusnäkökulma huomioiden sekä osallistetaan miehet ja pojat ilmiön tunnistamiseen ja muutoksen toteutukseen. Perustelu: GREVION suositukset No. 1 (Art. 2 ja 3) ja No. 11 (Art. 13), Art. 12 velvoite

TOIMENPIDE	VASTUUTAHO	AIKATAULU
1.1. Vahvistetaan viestinnän koordinaatiota ja yhteistyötä ohjelman tavoitteiden mukaisessa viestinnässä.	STM, NAPE (yhteistyössä JÄTYn kanssa)	2022–2025
1.2. Tuetaan sukupuolistuneen väkivallan tunnistamisen ja torjumisen näkökulman sisällyttämistä merkittävimpiin hankkeisiin ja ohjelmiin yhteistyössä niistä vastaavien tahojen kanssa	NAPE	2022–2025
1.3. Vahvistetaan sukupuolten tasa-arvon, itsemääräämisoikeuden ja suostumusperusteisen seksuaalikulttuurin käsittelyä osana maahanmuuttajaerityisiä palveluita	TEM, THL, OPH (yhteistyössä järjestöjen kanssa)	2022–2025

TAVOITE

Lisätään tietoa ja koulutusta naisiin kohdistuvaan väkivaltaan liittyvistä teemoista osana yleissivistävää ja ammatillista koulutusta sekä kulttuuri- ja liikunta- ja harrastustoiminnassa. Perustelu: GREVION suositus No. 12 (Art. 14), Artikla 14 velvoite

TOIMENPIDE	VASTUUTAHO	AIKATAULU
1.4. Tuetaan sukupuolistuneen väkivallan ja häirinnän ehkäisyä julkisista varoista rahoitetussa urheilu-, liikunta-, taide- ja kulttuuritoiminnassa ja harrastustoiminnassa	OKM	2022–2025
1.5. Tuetaan koulutuksella varhaiskasvatuksen ja koulutuksen henkilöstön valmiuksia ja osaamista seksuaalikasvatuksen opetuksessa ja sukupuolistuneen väkivallan torjumisessa kaikilla koulutusjärjestelmän tasoilla	OPH, OKM, THL (yhteistyössä järjestöjen kanssa)	2022–2025
1.6. Vahvistetaan korkeakoulu yhteisön osaamista sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi	OKM	2022–2023
1.7. Varmistetaan, että Opetushallituksen kiusaamisen, häirinnän, syrjinnän ja väkivallan ehkäisemisen sivustolla tuodaan esille kiusaamisen ehkäisy erikseen myös Istanbulin sopimuksen näkökulmasta	OPH	2022–2023
1.8. Vahvistetaan koulujen ja oppilaitosten demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta ja tuetaan opetushenkilöstön valmiuksien lisäämistä	OKM	2022–2023

TAVOITE

Kaikki keskeiset ammattiryhmät saavat koulutusta sekä osana ammattiin johtavaa että valmistumisen jälkeen täydentävää koulutusta naisiin kohdistuvan väkivallan eri muodoista ja niiden tunnistamisesta, uhrien sukupuolisensitiivisestä kohtaamisesta ja moniammatillisesta yhteistyöstä. Perustelu: GREVION suositus No. 13 (Art. 15), GREVION suositus No. 19 (Art. 20)

TOIMENPIDE	VASTUUTAHO	AIKATAULU
1.9. Koulutetaan varhaiskasvatuksen ja koulutuksen henkilöstöä alueilla naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan kysymyksistä hyödyntäen olemassa olevia verkkokouluja	OKM, THL	2022-2025
1.10. Vahvistetaan viranomaisten tietoutta ja osaamista laajasti naisiin kohdistuvan väkivallan eri ilmenemismuodoista ja käytännön poikkihallinnollisesta yhteistyöstä, lisäten esim. yhteiskoulutusta	SM/POHA, STM/ THL, OM/VKST, TIVI, Kuntaliitto (yhteistyössä järjestöjen kanssa)	2022-2025
1.11. Vahvistetaan sote-henkilöstölle tarjottavaa koulutusta väkivaltakysymyksistä (Puutu väkivaltaan -verkkokoulutus) ja laajennetaan verkkokoulutuksen tarjontaa	THL	2022-2025
1.12. Kannustetaan korkeakouluja lisäämään seksuaalikasvatusta opettajankoulutuksen opetussuunnitelmaan	OKM	2022

2.2 Väkivallan uhrien tuki ja palvelut väkivallan kaikille osapuolille

Istanbulin sopimus sisältää useita yksityiskohtaisia velvoitteita naisiin kohdistuvan väkivallan uhrien ja väkivaltaa todistaneiden lasten auttamiseksi. Se edellyttää ensinnäkin, että palvelut ja tukitoimet väkivallan uusiutumisen ehkäisemiseksi rakentuvat uhrilähtöisyydelle, kokonaisvaltaiselle lähestymistavalle ja ymmärrykselle sukupuolistuneesta väkivallasta. Lisäksi palvelut tulee rakentaa tehokkaalle viranomaisyhteistyölle ja palveluiden kehittämisen lähtökohtana tulee olla pyrkimys uhrien tukemiseen ja voimaannuttamiseen.

Lähisuhdeväkivallan ja seksuaaliväkivallan uhrien palveluissa on tapahtunut myönteistä kehitystä Istanbulin sopimuksen astuttua voimaan Suomessa. Ns. turvakotilain⁴³ hyväksymisen myötä turvakotipalveluiden rahoitus siirtyi kunnilta valtion varoista maksettavaksi. Lisääntyneen rahoituksen turvin turvakotiverkostoa on viime vuosina laajennettu merkittävästi verkoston kattaessa nykyään 29 turvakotia ja yhteensä 211 perhepaikkaa. Seksuaalisen väkivallan uhreille tarkoitettuja SERI-tukikeskuksia oli perustettu helmikuun 2022 alussa 14 paikkakunnalle ja verkostoa on tarkoitus kasvattaa vuoteen 2023 mennessä vielä usealla uudella tukikeskuksella.⁴⁴ Ympäri vuorokauden toimiva ja useilla kielillä palveleva auttava puhelin Nollalinja on ollut toiminnassa vuodesta 2016 ja sen toimintaa ja palveluita kehitetään jatkuvasti vastaamaan muuttuvia palvelutarpeita.⁴⁵ Vuonna 2019 käynnistetty Barnahus-hanke on ollut merkittävässä roolissa väkivaltaa kokeneiden lasten ja perheiden tarvitseman tuen ja hoidon koordinaation sekä sisällön kehittämisessä. Mallissa tehostetaan lapsiin kohdistuvien väkivaltaepäilyjen selvitysprosesseja sekä väkivaltaa kokeneiden lasten tukea ja hoitoa.⁴⁶ Istanbulin sopimuksen ja muiden kansainvälisten sopimusten velvoittamana myös valtakunnallisten väkivallan uhreille kohdennettujen tukipalveluiden alueellinen saavutettavuus on parantunut merkittävästi viime vuosien aikana.

Koska naisiin kohdistuva väkivalta vain harvoin tulee viranomaisten tietoon ja erityisesti parisuhde- ja lähisuhdeväkivallan esiintyvyys ei ole tilastojen ja tutkimusten mukaan vähentynyt viime vuosikymmenien aikana, väkivallan uhrien palveluihin tulee tulevaisuudessaakin panostaa merkittävästi. GREVIO huomauttaa, että selviytyäkseen kokemuksestaan väkivallan uhrit tarvitsevat kokonaisvaltaista ja myös pitkäkestoista tukea. GREVIO kehottaa Suomea varmistamaan nais erityiset palvelut, joita tällä hetkellä tarjoavat pääosin järjestöt.

Edellä mainittujen väkivallan uhreille kohdennettujen palveluiden lisäksi Istanbulin sopimus edellyttää, että sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalveluissa tulee olla riittävää osaamista ja tarvittavia työvälineitä (esim. ohjeet) kaikkien naisiin kohdistuvan väkivallan muotojen ehkäisemiseen, tunnistamiseen ja tehokkaaseen puuttumiseen huomioiden vähemmistöryhmien väkivaltakokemusten erityispiirteet.

Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisi sosiaali- ja terveystoimea koskevat suositukset lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn paikallisen ja alueellisen toiminnan ohjaamiseen ja

---

43 Laki valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle (2014/1354)

44 thl.fi/seri

45 nollalinja.fi

46 thl.fi/barnahus

johtamiseen jo vuonna 2008.⁴⁷ Viime vuosien aikana suositusten noudattamisesta tehdyt selvitykset osoittavat, että työ suositusten toimeenpanossa kuntatasolla on edelleen hyvin kesken. Vuonna 2019 tehdyn kyselyn perusteella suositusten mukainen lähisuhdeväkivallan ehkäisyn koordinaatio- tai yhteistyöryhmä puuttui vuoden 2019 alussa noin puolesta kyselyyn vastanneista kunnista tai kuntayhtymistä. Toisaalta alueilla, joissa yhteistyörakenteita on, on myös muita alueita useammin suunniteltu asiakkaalle palvelupolkuja lähisuhdeväkivaltaan puuttumiseksi sekä asetettu seurattavia tavoitteita lähisuhdeväkivallan ehkäisylle.⁴⁸ Amnestyn vuonna 2021 julkistetun kuntatutkimuksen mukaan lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn suositukset tunnetaan kunnissa edelleen heikosti. Tutkimuksen mukaan suositusten toimeenpano kunnissa on osittaista eivätkä suositukset näy käytännön toimeenpanossa toivotulla tavalla.⁴⁹ Lähisuhdeväkivallan rakenteita koskevan kehityksen hitaus on viime vuosina nostanut esiin tarpeen harkita velvoittavaa lainsäädäntöä tilanteen parantamiseksi ja väkivallan uhrien palveluiden yhdenvertaisuuden varmistamiseksi.⁵⁰

NAPEn järjestöryhmälle kohdennetussa kyselyssä palveluita koskevana haasteena nostettiin muun muassa esille se, että palveluita ei ole edelleenkään tarjolla yhdenvertaisesti. Palveluiden alueellisessa saavutettavuudessa on edelleen merkittäviä eroja ja palveluita tulisi kehittää siten, että myös haavoittuvat ryhmät, kuten vammaiset henkilöt, sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvat henkilöt ja maahanmuuttajanaiset tulisivat huomioituksi palveluita kehitettäessä.⁵¹ Lisäksi vastauksissa nostettiin esille nais erityyppisen osaamisen tärkeys, jotta lähisuhdeväkivallan sukupuolistuneisuus ja rakenteellinen luonne tulisivat paremmin esille.

47 *Tunnista, turvaa ja toimi*. Sosiaali- ja terveystoimelle paikallisen ja alueellisen toiminnan ohjaamiseen ja johtamiseen. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2008:9.

48 Nipuli, Suvi. 2019. Lähisuhdeväkivaltaan puuttumisen ja ehkäisyn prosessit. Lähisuhdeväkivaltatyön hyvät käytännöt rakenteisiin. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:55. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4121-2>

49 Onko reitti selvä? Naisiin kohdistuva väkivalta ja ihmisoikeusvelvoitteiden toteutuminen kunnissa. Amnestyn seurantalutkimus 2021. Amnesty International, Suomen osasto. Helsinki 2021. (<https://www.amnesty.fi/uploads/2021/05/amnestyn-seurantalutkimus-2021.pdf>)

50 Edellä mainitut Amnestyn seurantalutkimus 2021 ja Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:55. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos valmistelee parhaillaan vuonna 2008 julkistettujen suositusten päivytystä huomioiden meneillään olevan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen. Suositukset julkaistaan vuoden 2022 aikana.

51 Riskiryhmien heikko asema väkivaltatyön palveluissa tuodaan esille myös STM:n selvityksessä (Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:55). Selvityksen mukaan erityisesti vammaiset naiset, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt, turvapaikanhakijanaiset sekä heikosti suomea puhuvat naiset ovat vaarassa jäädä heille soveltuvien palvelujen ulkopuolelle.

Väkivallan uhreille tarjottavien palveluiden lisäksi Istanbulin sopimus velvoittaa perustamaan ennalta ehkäiseviä hoito-ohjelmia, joiden tavoitteena on auttaa väkivallantekijöitä muuttamaan asenteitaan ja käyttäytymistään. Velvoite hoito-ohjelmien perustamiseen koskee perheväkivaltaa ja seksuaalista väkivaltaa ja ohjelmien tavoitteena tulisi olla väkivaltakäyttäytymisen toistumisen estäminen. Ohjelmatoimia toteutettaessa uhrien turvallisuus ja tukeminen sekä ihmisoikeudet tulee asettaa etusijalle.

Väkivallan tekijöiden ohjaaminen palveluihin on nostettu viime vuosien aikana yhdeksi palvelujärjestelmään liittyväksi keskeiseksi kehittämiskohteeksi ja siihen kohdistuvia toimia on sisällytetty esimerkiksi oikeusministeriön koordinoimaan torjuntaohjelmaan.⁵² Tekijäpalveluita tarjoavat pääasiassa järjestöt. Vuonna 2021 toteutetussa Poliisihallituksen MARAK-projektissa⁵³ tuotiin esille se, että sosiaali- ja terveystoimen sekä järjestötoimijoiden työ sekä rikosten uhrien että tekijöiden auttamiseksi on merkittävässä roolissa väkivallan ennalta estämisessä. Tärkeinä kehittämiskohteina projekti nosti esille tekijöille suunnattavien palveluiden valtakunnallisen saatavuuden varmistamisen ja tekijätyön näkyvyyden lisäämisen.

GREVIO vaatii Suomelta monia muutoksia väkivallan uhrien ja väkivaltaa todistaneiden lapsien palveluiden kehittämiseksi. Suositukset velvoittavat viranomaisia muun muassa asiaankuuluviin toimiin laaja-alaiseen yhteistyöhön perustuvien moniammatillisten väkivallan ehkäisyn rakenteiden perustamiseksi. Osana rakenteita GREVIO suosittaa tarvittavien yhteistyötä tukevien ohjeistusten laatimista kaikkien naisiin kohdistuvan väkivallan muotojen osalta. Lisäksi GREVIO huomauttaa, että väkivallan uhreille tukipalveluita tarjoavat järjestöt ovat keskeinen osa pysyviä väkivallan ehkäisyn rakenteita ja edellyttää, että pääosin järjestöjen tarjoamat erityispalvelut tulee varmistaa uhrien selviytymisen tukemiseksi, huomioiden myös pitkäkestoisen tuen tarpeen.

Toimeenpanosuunnitelma sisältää monia toimenpiteitä, joilla pyritään vastaamaan GREVION palveluiden kehittämistä koskeviin suosituksiin. Toimenpiteet huomioivat meneillään olevan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen, jolla on merkittävä vaikutus myös siihen, millaisia rakenteita ja palveluita tulevaisuudessa tarjotaan naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan uhreille sekä muille osapuolille ja miten yhdenvertaisuus

52 Monet järjestöt korostivat tekijöille kohdennettuja palveluja yhtenä kehittämiskohteena NAPEn järjestötyöryhmälle tehdyssä kyselyssä. Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelmassa (2020-2023) suunnataan valtionavustuksia seksuaali- ja väkivaltarikosten toimintaohjelmiin ja laaditaan rahoitettavien ohjelmien laadullinen kriteeristö ja palveluohjauksen mallinnus ([Ensi- ja turvakotien liiton Turvallisille raiteille -hanke 2020-2023](#)). Lisäksi ohjelmassa selvitetään pohjoismaisia tekijäohjelmia ja niiden soveltuvuutta lähisuhdeväkivallan tekijöiden parissa työskentelyyn vankiloissa.

53 Poliisihallituksen toteuttaman MARAK-projektin loppuraportti julkaistaan vuonna 2022.

toteutuu palveluiden saatavuuden ja saavutettavuuden osalta. Palveluita koskevissa toimenpiteissä on pyritty huomioimaan mahdollisuuksien mukaan myös muihin ohjelmiin sisällytetyt ja jo käynnissä olevat toimenpiteet, joilla on yhtymäkohtia naisiin kohdistuvan ja perheväkivallan uhrien tukipalveluihin. Ensimmäisen Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman aikana käynnistettiin esimerkiksi toimia, joiden tavoitteena on lisätä turvakotipalveluiden saavutettavuutta vammaisten henkilöiden, romanien ja päihteitä käyttävien väkivallan uhrien osalta.

Seksuaalista väkivaltaa kokeneiden ja perheväkivaltaa todistaneiden lasten tukeminen on huomioitu kattavasti Väkivallaton lapsuus -toimenpideohjelmassa, Lanzaroten sopimuksen toimeenpanosuunnitelmassa sekä Barnahus-hankkeen toiminnassa. Päällekkäisyyksien välttämiseksi alaikäisiä ja lapsia koskevia sukupuolistuneen ja seksuaalisen väkivallan ehkäisemisen ja uhrien tukipalveluita koskevia toimenpiteitä ei tämän vuoksi ole kattavasti sisällytetty tähän suunnitelmaan.

TAVOITTEET

Varmistetaan monialaisten väkivallan ehkäisyn rakenteiden (poikkihallinnollinen koordinaatio, ohjeistukset, palvelupolut, toimivien mallien levittäminen) perustaminen ja pysyvyys valtakunnallisesti, hyvinvointialueilla ja kunnissa. Perustelu: GREVIOn suositus No. 17 (Art. 18)

Valtion, hyvinvointialueiden ja kuntien vastuulla olevien väkivallan ehkäisy palveluiden tarjonta laajenee ja saatavuus paranee; varmistetaan haavoittuvassa asemassa olevien uhrien pääsy palveluihin sekä väkivallan ehkäisy palveluiden yhdenvertainen saavutettavuus valtakunnallisesti. Perustelu: GREVIOn suositukset No. 17 (Art. 18) sekä No. 18 ja No. 19 (Art. 20)

Vahvistetaan ja lisätään väkivallan tekijöille ja väkivaltaista käyttäytymistä itsessään tunnistaville suunnattuja palveluita osana sote-palvelurakenteen uudistusta sekä varmistetaan palveluiden yhdenvertainen saatavuus valtakunnallisesti. Perustelu: Artikla 16

TOIMENPIDE	VASTUUTAHO	AIKATAULU
2.1. Tuetaan väkivallan ehkäisyn rakenteita osana sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta ja moniviranomaisyhteistyötä (ml. järjestöt).	THL, STM, SM/ POHA, NAPE, Kuntaliitto	2022–2025
2.2. Jatketaan palvelupolkujen kehittämistä asiakkaiden ohjautumiseksi muista palveluista turvakotipalveluun ja toisaalta asiakkaan ohjautumiseksi turvakodin jälkeen tarpeenmukaisiin jatkopalveluihin	THL (yhteistyössä järjestöjen kanssa)	2022–2025
2.3. Vahvistetaan väkivaltapalveluiden saavutettavuutta lisäämällä tietoa palveluista eri kielillä (ml. saamen kielet, viittomakieli)	THL	2022–2025
2.4. Kehitetään väkivallan kohteeksi joutumisen tunnistamista päihde- ja mielenterveyspalveluissa ja tuetaan asiakaslähtöistä palveluiden yhteensovittamista	THL, STM	2022–2025
2.5. Selvitetään väkivallan tekijöille suunnattavien valtakunnallisten palvelukokonaisuuksien kehittämistä kansallisen palveluohjauksen mallinnukseen ja laatukriteeristöön perustuen	THL, STM, OM/RISE, SM/POHA (yhteistyössä järjestöjen kanssa)	2022–2025

TAVOITE

Vahvistetaan naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan uhreille tarkoitettujen erityispalveluiden verkostoa sekä varmistetaan palveluiden sukupuolisensitiivisyys ja kulttuurisensitiivisyys. Perustelu: GREVIOn suositukset No. 20-23 (Art. 22, 23, 24, 25)

TOIMENPIDE	VASTUUTAHO	AIKATAULU
2.6. Kehitetään Nollalinjan toimintaa chat-palvelun vakiinnuttamiseksi ja kielivalikoiman laajentamiseksi	THL	2022–2025
2.7. Kehitetään turvakotiverkostoa huomioiden erityisesti palveluiden alueellinen saavutettavuus ja haavoittuvat ryhmät	STM, THL	2022–2025
2.8. Vahvistetaan avun, tuen ja hoidon saantia kunniaan liittyvää väkivaltaa kokeneille ja silpomisen läpikäyneille osana nykyistä sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmää	THL, STM, TEM	2022–2025
2.9. Laajennetaan SERI-tukikeskusten verkosto valtakunnalliseksi vuoden 2023 loppuun mennessä; varmistetaan verkoston koordinaatio sekä SERI-tukikeskusten tarjoama psykososiaalisen tuen tarjonta	STM, THL	2022–2025

2.3 Väkivallan uusiutumisen estäminen ja rikosvastuun toteutuminen

Tässä luvussa käsitellään niitä Istanbulin sopimukseen sisältyviä velvoitteita, jotka koskevat yhtäältä sopimuksen soveltamisalaan liittyvän lainsäädännön kehittämistä ja seuraamista sekä uhrin suojelua ja tukea rikosprosessin aikana ja toisaalta sellaisia velvoitteita, joilla ehkäistään väkivallan uusiutumista ja edistetään rikosvastuun toteutumista. Lisäksi luvussa käsitellään toimenpiteitä, jotka tähtäävät väkivaltaa todistaneiden lasten edun ja tarpeiden huomioimiseen.

Istanbulin sopimus sisältää useita määräyksiä tutkinnasta, syytetoimista, prosessioikeudesta ja suojelutoimista. Ne edellyttävät esimerkiksi uhrien oikeuksien toteutumisen ensisijaisuutta esitutkinnassa ja rikosprosessin aikana ja ymmärrystä sukupuoleen perustuvan väkivallasta. Kaikki naisiin kohdistuvan väkivallan tapaukset tulee myös tutkia tehokkaasti ja tapausten tutkinnan ja rikosprosessin kaikissa vaiheissa tulee välttää aiheettomia viivytyksiä.⁵⁴

GREVIO esitti Suomea koskevassa raportissaan huolensa siitä, että vain pieni osa naisiin kohdistuvan väkivallan tapauksista etenee rikosprosessiin ja vielä pienempi määrä päätyy

54 Törmä, Sinikka ja Pentikäinen, Merja: Tavoitteena naisiin kohdistuvasta väkivallasta ja perheväkivallasta vapaa Suomi – Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelmasta Istanbulin sopimuksen toimeenpanoon. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2016:15. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3707-9>

tuomioihin. GREVIO kiinnittää huomionsa erityisesti perheväkivaltaa ja seksuaaliväkivaltaa koskevien rikosten syyttämättä jättämiseen ja kehottaa viranomaisia ryhtymään kaikkiin mahdollisiin toimiin perhe- ja seksuaaliväkivaltaa koskevien tuomioiden lisäämiseksi.

Viimeaikaisten tutkimusten⁵⁵ mukaan seksuaaliväkivallan ja raiskausten uhrien oikeuksien toteutumisessa rikosprosessissa on vielä paljon tehtävää. Raiskausäänösten tiukka tulokinta ja soveltaminen sekä korkea näyttökynnys vaikuttavat osaltaan rikosprosessien päättymiseen. Seksuaali- ja raiskausrikoksia koskevan tutkinnan loppumisen ja syyttämättä jättämisen taustalla on usein viranomaisten puutteellinen ymmärrys seksuaaliväkivallasta ja sen seurauksista uhrin käyttäytymiseen. Sen lisäksi, että seksuaalirikoksia koskevien oikeudenkäyntien käsittelyajat ovat usein huomattavan pitkiä, monet uhrin kokevat viranomaisten taholta epäasiallista ja syyttelevää kohtelua, minkä seurauksena uhri saattaa haluta vetäytyä rikosprosessista.

Uhrin saamalla oikeudellisella ja muulla neuvonnalla ja henkilökohtaisella tuella on merkittävä vaikutus uhrin oikeuksien toteutumiseen esitutkinta- ja rikosprosessin aikana. Rikoksen uhrin oikeuksia ja uhrin asemaa on vahvistettu lainsäädännössä esimerkiksi EU:n uhridirektiivin (2012/29/EU) täytäntöönpanon myötä. Direktiivi velvoittaa muun muassa yksilölliseen uhrin aseman haavoittuvuusarvion tekemiseen ja uhrin tarpeisiin vastaamiseen⁵⁶.

Oikeusministeriön koordinoima Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelma sisältää useita osaamisen kehittämistä koskevia toimenpiteitä, joilla pyritään vastaamaan GREVION vaatimuksiin etenkin rikosprosessiin osallistuvien ja rikosseuraamusalalla työskentelevien viranomaisten osalta. Rikosprosessin ja rikosseuraamusalan viranomaisten koulutusta koskevien toimenpiteiden jatkoksi Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelmaan on sisällytetty toimenpide, jolla edistetään oikeudellisen neuvonnan ja tuen tarjontaa uhreille kohdennetuissa palveluissa ja vahvistetaan ammattilaisten käytäntöjä uhrien tukemisen varmistamiseksi esitutkinnan ja rikosprosessin aikana.

Perhe- ja lähisuhdeväkivallalle on tyypillistä väkivallan toistuvuus. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen selvityksen (2021) mukaan henkirikokseen päättyneistä parisuhteista 80 prosentissa oli esitutkintatietojen mukaan esiintynyt väkivaltaa jo aiemmin, usein pitkäänkin.

⁵⁵ Alaattinoğlu, Daniela & Kainulainen, Heini & Niemi, Johanna. 2020. Raiskausrikosten eteneminen rikosprosessissa. Oikeustieteellisen tiedekunnan tutkimusraportteja ja katsauksia 1/2020; Oikeuksien arpapeli – Naisiin kohdistuvat raiskausrikokset ja uhrien oikeuksien toteutuminen Suomessa. Amnesty International Suomen Osasto 6.3.2019.

⁵⁶ Oikeusministeriö on antanut julkisen palveluvelvoitteen rikoksen uhrien yleisten tukipalveluiden tuottamisesta Rikosuhripäivystyksen (RIKU) toiminnassa vuosina 2018–2027. RIKU tarjoaa tukea ja neuvontaa niissä asioissa, joilla on myös merkitystä uhrien oikeuksien toteutumiseen rikosprosessin aikana.

Niinikään turvakotien asiakkaiden kokema lähisuhdeväkivalta on kestänyt pitkään ennen turvakotiin hakeutumista, noin kolmasosalla asiakkaista väkivalta oli kestänyt vuodesta viiteen vuoteen ja yli viisi vuotta 24 prosentilla asiakkaista⁵⁷.

Istanbulin sopimus velvoittaa viranomaisia väkivallan riskinarviointiin, kuolemanvaaran arviointiin ja riskinhallintaan yhteen sovitetuin toimin. Tähän veloitteeseen on vastattu kansallisesti moniammatillisen riskinarviointikokouksen eli MARAK-menetelmän valtakunnallisella levittämisellä. MARAK on vakavan parisuhdeväkivallan riskinarvioinnin ja uhrin turvallisuuden parantamiseen kehitetty moniammatillinen toimintamalli, joka on käytössä verrattain laajasti. MARAK-menetelmä otettiin Suomessa käyttöön vuonna 2010, ja toimintaa koordinoi kansallisesti THL. Vuoden 2021 lopussa Suomessa oli toiminnassa 39 paikallista työryhmää.

MARAK-menetelmän ja muiden riskinarviointimenetelmien käytön laajentamista ja menetelmien arviointia jatketaan ja tuetaan toimeenpanosuunnitelmaan sisällytetyillä toimenpiteillä.

Vakavan lähisuhdeväkivallan ja henkirikokseen johtavaan parisuhdeväkivallan ehkäisemiseen vastataan toimeenpanosuunnitelmassa myös toimenpiteellä, jonka tavoitteena on kehittää lähisuhdesurmien seurantajärjestelmä. Vastaava järjestelmä on käytössä Euroopassa esimerkiksi Ruotsissa, Irlannissa, Englannissa ja Walesissa.⁵⁸

Meneillään olevalla hallituskaudella on käynnistetty useita Istanbulin sopimuksen soveltamisalaan liittyviä lainsäädäntöhankkeita ja -arvioita, joilla vastataan myös GREVIOn Suomelle esittämiin suosituksiin. Seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen lisäksi oikeusministeriössä arvioidaan parhaillaan sukuelinten silpomiseen ja avioliittoon pakottamiseen liittyvää lainsäädäntöä, lähestymiskiellon tehokkuutta lähisuhdeväkivaltatapauksissa sekä lähisuhdeväkivallan sovittelun jatkamista. Osana naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelmaa oikeusministeriö toteuttaa vuonna 2022 oikeudellisen selvityksen

---

57 Tilastoraportti 17/2021. Turvakotipalvelut 2020. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/142646/Tilastoraportti%202020%2028.5.2021_FINAL.pdf?sequence=1&isAllowed=y

58 Lähisuhdesurmat-tutkimustoimintoa koskeva selvitys julkaistaan vuonna 2022 Poliisiammattikorkeakoulun Katsauksia -sarjassa. Rowlands, J. (2019) Reviewing domestic homicide. International practice and perspectives. Project report Winston Churchill memorial trust. <http://sro.sussex.ac.uk/id/eprint/92181/3/James%20Rowlands%20Churchill%20Fellowship%20Report%20%28final%20for%20publication%29.pdf>; Socialstyrelsen. 2022. Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2018-2021. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2022-1-7738.pdf>

pakottavasta kontrollista/henkisen väkivallan kriminalisoinnista, ml. vainoa koskevan lainsäädännön toimivuudesta.⁵⁹

Toimeenpanosuunnitelmaan sisältyy lainsäädäntöä koskeva toimenpide, jonka tavoitteena on seurata meneillään olevia Istanbulin sopimuksen soveltamisalaan liittyviä lainsäädäntöhankkeita ja arvioida myös mahdollisuuksien mukaan lainsäädännön soveltamista käytännössä.

Istanbulin sopimus huomioi maahanmuuttajanaisiin kohdistuvan erityisen haavoittuvuuden ja sisältää erityisiä velvoitteita väkivaltaa kokeneiden turvapaikanhakijoiden ja maahanmuuttajataustaisten naisten oikeuksien toteutumiseksi riippumatta henkilön kotipaikka-asemasta. Sopimus edellyttää muun muassa, että väkivaltaisen parisuhteen jättäneillä maahanmuuttajanaisilla on mahdollisuus hakea itsenäistä oleskelulupaa, joka ei ole riippuvainen puolison tai kumppanin kotipaikka-asemaan liitettävästä oleskeluluvasta.

GREVION Suomea koskevassa maaraportissa tuotiin esille huoli maahanmuuttajataustaisten naisten yliedustuksesta naisiin kohdistuvan väkivallan uhreina, mikä näkyy esimerkiksi turvakotipalveluiden käytössä. GREVIO vaatiikin Suomelta, että käännynnäköiden pelko ei saa estää, riippumatta siitä onko parilla lapsia, maahanmuuttajataustaista naista jättämästä väkivaltaista puolisoaan. Tähän tulee pyrkiä esim. antamalla hiljattain saapuneille maahanmuuttajanaisille tietoa tästä oikeudesta, lisäämällä viranomaisten traumaosastamista, ja poistamalla tarpeettoman korkeat näyttökynnykset väkivallasta oleskeluluvan jatkoa haettaessa. Lisäksi GREVIO kiinnittää huomion siihen, että hakemuksista, joissa perheväkivalta on ollut oleskelulupaa koskevan prosessin perusteena, ei ole saatavilla tilastoitua tietoa.

NAPEn järjestöryhmälle lähetetyssä kyselyssä nostettiin esille huoli maahanmuuttaneiden naisten oikeusturvan toteutumisesta palvelurakenteissa Suomessa 2000-luvun aikana tapahtuneen väestörakenteen muutoksen myötä. Niin järjestökyselyssä kuin myös NAPEn järjestämissä työpajoissa nostettiin esille esimerkiksi tulkkipalveluiden luotettavuus ja ammattimaisuus muuta kuin valtakielisiä puhuvien väkivallan uhrien oikeuksien toteutumisen edellytyksinä.

---

59 Oikeusministeriön julkaisuja. Mietintöjä ja lausuntoja 2020:15. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-835-6>

TAVOITTEET

Tehostetaan naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan uhrien suojelua ja palveluohjausta koskevien viranomaisvelvoitteiden ja -ohjeistusten toimeenpanoa ja seuranta, huomioiden erityisesti lähisuhdeväkivallan sovittelua koskevan arvioinnin, riskinarviointivollisuuden toteutumisen sekä kuolemanvaaran systemaattisen arvioinnin tutkittuun tietoon perustuen. Perustelu: GREVIOn suositukset No. 36 (Art. 48); No. 37 (Art. 50); No. 39 (Art. 51); No. 40 (Art. 52 ja 53)

Varmistetaan, että maahanmuuttajataustaisilla naisilla on mahdollisuus saada itsenäinen oleskelulupa lähdeytään väkivaltaisesta suhteesta ja tähän liittyvää oikea-aikaista tietoa oikeuksistaan. Perustelu: GREVIOn suositus No. 44 ja 45 (Art. 59)

Varmistetaan, että uhrin saavat oikea-aikaista oikeusapua ja muuta oikeudellista tukea ja neuvontaa osana väkivallan uhrien palvelutarjontaa, erityisesti rikostutkinnan ja oikeudenkäynnin aikana. Perustelu: GREVIOn suositukset No. 41 (Art. 55) ja No. 42 (Art. 57)

TOIMENPIDE	VASTUUTAHO	AIKATAULU
3.1. Käynnistetään pysyvä lähisuhdesurmat -tutkimustoiminto lähisuhdeväkivallan riskinarvioinnin tehostamiseksi ja naisiin kohdistuvien vakavien rikosten ennaltaehkäisemiseksi	SM/POHA, STM/THL, OM	2022–2025
3.2. Edistetään systemaattisen riskinarvioinnin toteutumista moniammatillinen yhteistyö huomioiden	STM/THL, SM/ POHA	2022–2025
3.3. Edistetään viranomaisten palveluohjauksen toteutumista sekä väkivallan uhrin että tekijän osalta	SM/POHA, STM/THL	2022–2025
3.4. Laaditaan tietopohjan lisäämiseen tähtäävä taustaselvitys perheväkivaltaan liittyvistä oleskelulupahakemuksista ja ulkomaalaislain (UlkL 54.7 S) nojalla myönnettyistä oleskeluluvista sekä lain soveltamisesta käytännössä	SM/MIGRI	2022–2025
3.5. Edistetään oikeudellisen neuvonnan ja tuen tarjontaa väkivallan uhreille tarjotuissa palveluissa ja vahvistetaan ammattilaisten käytäntöjä uhrien tukemisen varmistamiseksi esitutkinnan ja rikosprosessin aikana	STM/THL, SM/POHA, OM/VKST (yhteistyössä järjestöjen kanssa)	2022–2025

TOIMENPIDE	VASTUUTAHO	AIKATAULU
<p>3.6. Seurataan Istanbulin sopimuksen soveltamisalaan liittyvien keskeisten lainsäädäntöhankkeiden toteutusta ja tarkastellaan lainsäädännön kehittämistarpeita huomioiden erityisesti GREVION suositukset ja lainsäädäntöä koskeva kansainvälinen kehitys.</p> <p><i>Henkinen väkivalta ja pakottava kontrolli</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • GREVION suositus (artikla 33) <p><i>Vaino</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • GREVION suositus (artikla 34) <p><i>Seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • GREVION suositus (artikla 36) <p><i>Pakkoavioliitto</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • GREVION suositus (artikla 37) <p><i>Sukuelinten silpominen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • GREVION suositus (artikla 38) <p><i>Lähisuhdeväkivallan sovittelu</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • GREVION suositus (artikla 48) <p><i>Lähestymiskielto</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • GREVION suositus (artiklat 52 ja 53) 	NAPE, OM	2022–2025

Istanbulin sopimus sisältää useita velvoitteita, jotka liittyvät lasten ja nuorten suojelemiseen väkivallalta. Lapsen asema ja väkivallan seuraukset lapselle tulee esimerkiksi huomioida ennaltaehkäisevissä toimenpiteissä, kuten väkivallan ehkäisyyn liittyvissä tiedotuskampanjoissa. Sopimus velvoittaa huomioimaan lapsen edun ja tarpeet ei ainoastaan sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien väkivallan muotojen uhreina, mutta myös väkivallan todistajina. Sopimuksen artikla 26 velvoittaa nimenomaisesti varmistamaan, että naiseen kohdistuvaa väkivaltaa tai perheväkivaltaa todistanut lapsi saa iän ja kehityksen huomioivaa psykososiaalista tukea selviytyäkseen kokemuksestaan. Lapsen asema ja lapsen tarpeet tulee huomioida osana perheväkivaltatilanteiden kokonaisuutta. Esimerkiksi palveluvalikoiman (esim. turvakodit ja avopalvelut) kehittämisessä tulee huomioida väkivaltaa kohdanneiden aikuisten lisäksi myös lasten tarpeet ja lapsen oikeudet.

GREVIO vaatii Suomea varmistamaan, että lasten huoltajuudesta ja tapaamisoikeuksista määrättäessä tuomioistuimet huomioivat perheessä tapahtuvan väkivallan ja väkivallalle altistumisen vahingollisuuden myös tilanteissa, joissa lapseen itseensä ei suoranaisesti kohdistu väkivaltaa.

Vuosina 2019–2022 toteutettavassa Ensi- ja turvakotien liiton Turvassa-hankkeessa on kehitetty ja testattu lapsilähtöistä riskinarvioinnin mallia erityisesti vaikeissa

erotilanteissa.⁶⁰ Myös Barnahus-hanke⁶¹ on edistänyt keskustelua ja lisännyt ammattilaisten tietoisuutta perheväkivallan todistamisen vahingollisuudesta lapsen kehitykselle ja kasvulle ja sen seurauksista aikuisiän käyttäytymiseen. Vuoden 2022 alussa julkistettu opas, joka toimii ohjeistuksena lapsenhuoltolain mukaisen sosiaalilautakunnan selvityksen laatimiseen tuomioistuinkäsittelyä varten, opastaa huomioimaan selvityksessä myös perheessä tapahtuvan väkivallan ja sen haitalliset seuraukset lapselle.⁶²

TAVOITTEET

Huomioidaan perheväkivaltaa todistaneiden lasten oikeudet ja lapsen etu kaikessa lasta koskevassa päätöksenteossa. Perustelu: GREVION suositus No. 26 (Art. 31), Artikla 18

Väkivallalle altistuvien lasten oikeudet ja lapsen etu toteutuu rikostutkinnan ja oikeudenkäynnin aikana. Perustelu: Art. 56, para. 2

TOIMENPIDE	VASTUUTAHO	AIKATAULU
3.7. Koulutetaan sosiaalialan ammattihenkilöitä olosuhdeselvitysten laatimisesta THL:n valtakunnallisen ohjeistuksen pohjalta	STM/THL, OM	2022–2023
3.8. Vahvistetaan käytäntöjä, joilla varmistetaan, että paritai lähisuhdeväkivaltaa todistanut lapsi saa tukea ja suojelua väkivaltaa koskevan rikostutkinnan ja oikeudenkäynnin aikana	SM/POHA, STM/THL, OM, (yhteistyössä järjestöjen kanssa)	2022–2025

60 Hankkeessa on tuotettu vaativan erotyön käsikirja sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille: Vaitomaa, Muukkonen & Rautio (toim.) 2021. Vaativan erotyön käsikirja. Ensi- ja turvakotien liitto. https://issuu.com/ensi-jaturvakotienliitto/docs/digi_etl_vaativa_erotyo_2021_sivuttain

61 Barnahus-hanke järjesti yhteistyössä NAPEn kanssa webinaarin aiheesta ”Lapsi väkivallan todistajana” 12.10.2021 (<https://thl.fi/fi/ajankohtaista/tapahtumat/tapahtumakalenteri/-/event/7494467>) Lue lisää Barnahus-hankkeesta: thl.fi/barnahus.

62 October, Martta & Tervo, Jaana (toim.): Opas lapsenhuoltolain mukaisen selvityksen laatimiseksi. Asiantuntijaryhmän suositus. Ohjaus 2/2021. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/143747/URN_ISBN_978-952-343-733-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y

2.4 Toimien yhteensovittaminen ja tiedonkeruu

Istanbulin sopimuksen sisältämä keskeinen periaate rakentuu ajatukselle laaja-alaisen ja yhteensovitettavien toimintaperiaatteiden välttämättömyydestä, jotta naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja perheväkivaltaa voidaan torjua ja ehkäistä tehokkaasti. Kokonaisvaltainen lähestymistapa edellyttää uhrin oikeuksien ensisijaisuutta ja toiminnan järjestämistä niin, että monialainen yhteistyö eri toimijoiden välillä rakentuu yhteisesti sovituille säännöille ja ohjeille. Yhteistoiminnan mahdollistavien valtakunnallisten rakenteiden perustaminen sekä siihen kohdistettujen riittävien rahoitus- ja henkilöstöressurssien varmistaminen ovat keskeinen osa tämän velvoitteen toimeenpanoa.

Istanbulin sopimus velvoittaa huomioimaan järjestöjen roolin osana virallisia kansallisia tai alueellisia väkivallan ehkäisyn yhteistyön rakenteita ja osoittamaan niille tarvittavat taloudelliset voimavarat. Järjestöt ovat olleet vuosia avainasemassa naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisten toimien edistämisessä ja väkivallan uhrien palveluiden kehittämisessä. Huolimatta julkisen vallan vahvistuneesta roolista väkivallan uhreille tarjottavien palveluiden järjestämisessä ja koordinoinnissa viime vuosien aikana, järjestöt vastaavat edelleen suurelta osin väkivallan uhrien tukipalveluiden järjestämisestä ja tuottamisesta. Järjestöt tarjoavat esimerkiksi monia matalan kynnyksen palveluita, kriisipalveluita, ennaltaehkäiseviä palveluita, jalkautuvia palveluita ja selviytymisvaihetta tukevia palveluita. Järjestöt ovat myös tärkeässä asemassa tarjotessaan palveluita haavoittuville ryhmille. Koronapandemia on lisännyt järjestöjen tarjoamien väkivallan ehkäisy palveluiden kysyntää.

Järjestöt ovat tuoneet esille huolen palvelujen jatkuvuudesta ja riittävydestä. Aiemmin Veikkauksen rahapeli tuottoihin perustuvien ja sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimivan sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen (STEA) jakamien avustusten rahoittamiseksi ollaan laatimassa korvaavaa rahoitusmallia. Valtioneuvosto asetti pääministerin esityksestä määräaikaisen hankkeen, jonka tehtävänä oli laatia ehdotus uudeksi malliksi rahapeli tuotoilla rahoitettujen toimintojen rahoittamisesta.⁶³

GREVIO kehottaa Suomea tehostamaan järjestöjen kanssa tehtävää yhteistyötä ja varmistamaan niiden roolin kansallisten toimintaperiaatteiden ja ohjelmien suunnittelussa ja väkivallan ehkäisyn rakenteissa. Järjestöt toimivat monilla alueilla tiiviissä yhteistyössä paikallisten viranomaisten ja palveluntarjoajien kanssa, ja yhteistyö on tuottanut toimivia

⁶³ Rahapeli tuotoilla tuetuille toimijoille aletaan valmistella korvaavaa rahoitusmallia - Valtioneuvoston kanslia (vnk.fi); [Yhteisymmärrysmuistio \(VNK\) 8.2.2022: Rahapeli tuotoilla rahoitettavien yleishyödyllisten toimintojen uusi rahoitusmalli.](#)

toimintamalleja väkivallan uhrien auttamiseksi⁶⁴. GREVIO on kuitenkin kiinnittänyt huomiota siihen, ettei Suomessa ole laadittu virallisia ohjeistuksia, jotka velvoittaisivat huomiomaan järjestöt yhteistyökumppaneina osana virallisia väkivallan ehkäisytyön rakenteita.

Kansalliset naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisyyn laaditut toimintasuunnitelmat ovat keskeisiä välineitä toimien ja toimintaperiaatteiden yhteensovittamisessa. Vuosille 2010-2015 laadittu naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelma oli ensimmäinen poikkihallinnollinen ja kokonaisvaltaiseen lähestymiseen perustuva toimintaohjelma. Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelma 2018-2021 ja sen jatkoksi laadittu toinen suunnitelma vuosille 2022-2025 pyrkivät osaltaan jatkamaan naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan kokonaisvaltaista työtä. Ajallisesti osittain kahden toimeenpanosuunnitelman toimikausille sijoittuva oikeusministeriön koordinoima naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelma laadittiin poikkihallinnollisessa yhteistyössä ja ohjelmaan valittiin sellaisia teemoja ja alueita, joita ei ollut käsitelty laajasti tai lainkaan muissa kansallisissa toimintaohjelmissa.

Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunnan eli NAPERin perustaminen vuonna 2017 on tehostanut poikkihallinnollista yhteistyötä ja toimien yhteensovittamista. Poikkihallinnollisena toimijana NAPER vastaa myös Istanbulin sopimuksen täytäntöönpanoa koskevien toimien koordinoinnista ja seurannasta. NAPER on saanut viime vuosina toimintaansa resursseja, joilla on voitu mm. palkata kokoaikainen pääsihteeri. Tämä on mahdollistanut pitkäjänteisemmän työn kehittämisen Istanbulin sopimuksen 10 artiklan sisältämien velvoitteiden mukaisesti.

Pääministerin Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelmaan perustuen eduskunta hyväksyi vuoden 2021 lopussa hallituksen esityksen naisiin kohdistuvan väkivallan raportoijan tehtävän perustamisesta (HE 123/2021). Esityksen mukaisesti yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtäviin lisättiin naisiin kohdistuvan väkivallan raportoijana toimiminen. Raportot seuraava naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja perheväkivaltaa, kansallisen lainsäädännön toimivuutta ja kansainvälisten velvoitteiden toteutumista laajasti yli sektoreiden rajojen. Naisiin kohdistuvan väkivallan raportoijana yhdenvertaisuusvaltuutettu myös seuraa ja arvioi Istanbulin sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien väkivallan muotojen ehkäisemiseksi ja torjumiseksi tarkoitettuja toimintaperiaatteita ja toimia. Raportoijan tehtävän

⁶⁴ Yksi esimerkki toimivasta yhteistyöstä on VIOLA – väkivallasta vapaaksi ry, joka on Etelä-Savon alueella toimiva perhe- ja lähisuhdeväkivallan avopalveluyksikkö. VIOLA ry tarjoaa palveluja väkivallan tekijöille ja kokijoille matalan kynnyksen periaatteella. VIOLA ry tekee laajaa yhteistyötä alueen viranomaisten ja järjestöjen kanssa yhteensovitettujen palvelupolkujen mallinnuksessa, MARAK-toiminnassa, avainhenkilökoulutuksien toteuttamisessa sekä alueellisessa väkivaltatyön koordinaatioryhmän toiminnassa. [VIOLA-Väkivallasta vapaaksi ry, Mikkeli - Apuaeroon.fi](https://www.violary.fi/)

perustamisen seurauksena myös NAPEsta säädettyä asetusta muutettiin, sillä nykyisessä tilanteessa sekä NAPE että yhdenvertaisuusvaltuutettu toteuttavat Istanbulin sopimuksen 10 artiklan edellyttämiä tehtäviä⁶⁵. Yhdenvertaisuusvaltuutettu toimii NAPERen nykyisellä nelivuotisella toimikaudella NAPERen pysyvänä asiantuntijana ja yhteistyö raporttoijan kanssa on nostettu suunnitelmaan yhdeksi toimenpiteeksi.

Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan tehokas ehkäiseminen on riippuvaista tutkittuun tietoon perustuvista toimenpiteistä, malleista ja käytännöistä. Istanbulin sopimus edellyttää kokoamaan säännöllisin väliajoin asiaankuuluvia eriteltyjä tilastotietoja kaikkien sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien väkivallan muotojen esiintymisestä. Sopimus edellyttää myös tekemään säännöllisin väliajoin väestöpohjaisia tutkimuksia kaikkien sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien väkivallan muotojen laajuuden ja kehityssuuntien arvioinniksi. Lisäksi sopimus velvoittaa tukemaan kaikkia sopimuksen soveltamisalaan kuuluvia väkivallan muotoja koskevaa tutkimusta tiedon saamiseksi väkivallan perussyistä ja seurauksista, esiintyvyydestä, tapausten tuomitsemisprosentista ja sopimuksen täytäntöön panemiseksi toteutettujen toimien tehokkuudesta.⁶⁶

Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja perheväkivaltaa koskevaa tutkimusta ja systemaattisen tilastotiedon keräämistä on edistetty viime vuosina monin tavoin. Vuonna 2021 päättyneen Istanbulin sopimuksen ensimmäisen kansallisen toimeenpanosuunnitelman toimenpiteinä käynnistettiin tutkimukset lähisuhdeväkivallan kustannuksista ja vammaisiin henkilöihin kohdistuvasta lähisuhdeväkivallasta. Näiden lisäksi käynnistettiin useita muita lähisuhdeväkivaltaan ja seksuaaliseen väkivaltaan liittyviä tutkimuksia ja hankkeita osana valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoimintaa.⁶⁷ Myös järjestöt ovat teettäneet monia sel-

65 Valtioneuvoston asetus 1078/2021.

66 Törmä, Sinikka ja Pentikäinen, Merja: Tavoitteena naisiin kohdistuvasta väkivallasta ja perheväkivallasta vapaa Suomi – Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelmasta Istanbulin sopimuksen toimeenpanoon. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2016:15. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3707-9>

67 Tapahtumaketjut naisiin kohdistuvissa parisuhdetapoissa (<https://tietokayttoon.fi/-/tapahtumaketjut-naisiin-kohdistuvissa-parisuhdetapoissa>); Lähisuhdeväkivallasta aiheutuvat kustannukset Suomessa (LAKU) (<https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lahisuhdevakivallasta-aiheutuvat-kustannukset-suomessa-laku->); Vammaisten henkilöiden kokeman lähisuhdeväkivallan yleisyys ja palveluiden saatavuus – määrällinen ja laadullinen tarkastelu (<https://tietokayttoon.fi/-/vammaisten-henkiloiden-kokeman-lahisuhdevakivallan-yleisyys-ja-palvelujen-saatavuus-maarallinen-ja-laadullinen-tarkastelu>); Seri-tukikeskusten asiakkaisen tausta, tukipalveluiden käyttö ja rikosprosessin eteneminen (<https://tietokayttoon.fi/-/seri-tukikeskusten-asiakkaiden-tausta-tukipalveluiden-kaytto-ja-rikosprosessin-eteneminen>).

vityksiä ja tutkimuksia erilaisten väkivallan muotojen esiintyvyydestä, palvelujen tarpeesta ja väkivallan vastaisten toimien tehokkuudesta.⁶⁸

Istanbulin sopimuksen velvoittamaan systemaattiseen ja kattavaan tilastotiedon keruuseen ja GREVIOn esittämiin suosituksiin on pyritty vastaamaan esimerkiksi huomioimalla naisiin kohdistuva väkivalta ja erityisesti perheväkivalta poliisin ja oikeusviranomaisten tietojärjestelmien kehittämisessä, ns. VITJA- ja AIPA-hankkeissa. Niin ikään systemaattista tiedonkeruuta sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten tietojärjestelmissä pyritään tehostamaan edistämällä rakenteisen Kanta-asiakirjan (Lähisuhdeväkivallan suodatin- ja kartoituselomake) systemaattista käyttöä ja seuraamalla Kanta-kirjausten avulla välineen käytön yleisyyttä sekä raportoidun ilmiön yleisyyttä. Viranomaisten tiedonkeruuseen liittyviä toimenpiteitä sisältyi jo ensimmäiseen Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelmaan ja työn jatkaminen sisältyi myös käsillä olevaan toimeenpanosuunnitelmaan.

TAVOITTEET

Vahvistetaan poikkihallinnollista ja monialaista koordinaatiota Istanbulin sopimuksen täytäntöönpanossa, toimenpiteiden seurannassa ja arvioinnissa suunnitelman kaikilla osa-alueilla. Perustelu: GREVIOn suositukset No. 3-6 (Art. 7-10)

Tuetaan ja koordinoidaan Istanbulin sopimuksen soveltamisalaan kuuluvia väkivallan muotoja koskevaa eriteltyä tilastointia ja tutkimusta huomioiden myös monialaisen yhteistyön edellytykset. Perustelu: GREVIOn suositukset No. 7-10 (Art. 11)

68 Esimerkiksi: Hansen, Sams, Jäppinen ja Latvala. 2016. Kunniakäsitykset ja väkivalta. Selvitys kunniaan liittyvästä väkivallasta ja siihen puuttumisesta Suomessa. Ihmisoikeusliitto. (https://ihmisoikeusliitto.fi/wp-content/uploads/2016/06/Kunniak%C3%A4sitykset-ja-v%C3%A4kivalta_B5_netiti-002.pdf); Mohamed & Latvala. 2020. FGM – Awareness and perceptions of Somali men in the Helsinki region, Finland. Ihmisoikeusliitto. (<https://ihmisoikeusliitto.fi/wp-content/uploads/2020/09/FGM-Awareness-and-perceptions-of-Somali-men-in-the-Helsinki-region.pdf>); Mari Lakeus & Laura Keskinen. 2021. Verkossa satutetut. Selvitys naisiin ja sukupuolivähemmistöihin kohdistuvan verkkohäirinnän seurauksista. Raportti on tuotettu osana Naisten Linja Suomessa ry:n Turv@verkko-hanketta, 2021. (https://assets.ctfassets.net/pbxhiiewat8h/77ZBbcKYCsv2YfLe15Axn2/6aab09d758fd0baca-f33bba34c69a28e/Verkossa_satutetut_raportti.pdf)

TOIMENPIDE	VASTUUTAHO	AIKATAULU
4.1. Tehdään yhteistyötä naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisen raportoinnin kanssa Istanbulin sopimuksen täytäntöönpanon seurannassa ja arvioinnissa	NAPE	2022–2025
4.2. Laaditaan Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelmalle seurantajärjestelmä	NAPE	2022
4.3. Edistetään väkivaltaan liittyvän tuen tai avun tarpeen systemaattista tiedonkeruuta sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten tietojärjestelmissä	THL	2022–2025
4.4. Edistetään väkivaltaan liittyvää systemaattista naisiin kohdistuvaa ja perheväkivaltaa koskevaa tiedonkeruuta poliisin ja oikeusviranomaisten tietojärjestelmissä (VITJA, AIPA)	SM/POHA, VKST, TIVI	2022–2023
4.5. Edistetään järjestölähtöisen auttamistyön toimintaedellytyksiä ja järjestöjen huomioimista osana moniammatillisen yhteistyön kehittämistä	NAPE, STM, OM, SM, TEM	2022–2025
4.6. Täydennetään olemassa olevaa ohjeistusta tiedonsaantioikeuksista väkivaltatyötä tekeville ammattilaisille monialaisen yhteistyön edistämiseksi sekä tarkastellaan mahdollisia lainsäädännön kehittämistarpeita tiedonsaantioikeuksien osalta	STM/THL, SM/POHA, OM, OKM	2022–2025
4.7. Tuetaan julkisilla varoilla rahoitettavaa (ml. VN-TEAS) tutkimusta GREVION edellyttämistä ja muista aihealueista, esimerkiksi: <ul style="list-style-type: none"> • maahanmuuttajanaisten ja maahanmuuttajataustaisten naisten kohtaama väkivalta ja väkivallan esiintyvyys • väkivaltapalveluiden kehittämistarpeet haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden näkökulmasta • perheväkivallan todistamisen vaikutus lapseen • suojelutoimenpiteiden toimivuus ja tehokkuus • riskinarviointimenetelmien arviointi 	STM, OM, SM, TEM, OKM, UM, NAPE	2022–2025

Liite 1 NAPE-toimikunnan ja järjestöryhmän kokoonpano

Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunta 21.1.2021–20.1.2025

Puheenjohtaja:

erityisasiantuntija Päivi Sillanaukee, ulkoministeriö

Varapuheenjohtaja:

johtaja Jari Keinänen, sosiaali- ja terveysministeriö

Jäsenet (varajäsen suluissa):

lainsäädäntöneuvos Satu Sistonen, ulkoministeriö

(lähetystöneuvos Kaisa Leidy, ulkoministeriö)

neuvotteleva virkamies Minna Piispa, oikeusministeriö

(neuvotteleva virkamies Elina Ruuskanen, oikeusministeriö)

poliisitarkastaja Kimmo Halme, sisäministeriö

(neuvotteleva virkamies Heidi Kankainen, sisäministeriö)

budjettineuvos Virpi Vuorinen, valtiovarainministeriö

(budjettineuvos Outi Luoma-aho, valtiovarainministeriö)

asiantuntija Petra Heikkinen, opetus- ja kulttuuriministeriö

(opetusneuvos Kirsi Alila, opetus- ja kulttuuriministeriö)

erityisasiantuntija Varpu Taarna, työ- ja elinkeinoministeriö

(neuvotteleva virkamies Anna Bruun, työ- ja elinkeinoministeriö)

erityisasiantuntija Minna Viuhko, sosiaali- ja terveysministeriö

(neuvotteleva virkamies Pirjo Lillsunde, sosiaali- ja terveysministeriö)

poliisitarkastaja Pekka Heikkinen, Poliisihallitus

(poliisitarkastaja Måns Enqvist, Poliisihallitus)

opetusneuvos Satu Honkala, Opetushallitus

(opetusneuvos Kati Costiander, Opetushallitus)

ylitarkastaja Minna Malviniemi, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto

(ylitarkastaja Lilli Autti, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto)

kehittämispäällikkö Martta October, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

(erityisasiantuntija Elisa Niklander, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos)

erityisasiantuntija Maria Salenius, Suomen Kuntaliitto

(erityisasiantuntija Tarja Tenkula, Suomen Kuntaliitto)

yliaktuaari Pekka Hänninen, Tilastokeskus

(erikoistutkija Marjut Pietiläinen, Tilastokeskus)

erikoissyyttäjä Peter Levlin, Valtakunnansyyttäjän toimisto

(erikoissyyttäjä Pia Mäenpää, Valtakunnansyyttäjän toimisto)

neuvotteleva virkamies Venla Roth, oikeusministeriö

kehittämispäällikkö Tiina Muukkonen, Ensi- ja turvakotien liitto

(järjestöasiantuntija Sanna Leppäjoki-Tiistola, Invalidiliitto)

Sihteeri:

erityisasiantuntija Taina Riski, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Pysyvät asiantuntijat:

Leena Leikas, Ihmisoikeuskeskus

Marjo Rantala, tasa-arvovaltuutetun toimisto

Kristina Stenman, yhdenvertaisuusvaltuutettu

Päivi Yli-Pietilä, tasa-arvoyksikkö, sosiaali- ja terveysministeriö

Järjestöryhmä 23.9.2020–31.12.2024

Puheenjohtaja:

Minna Viuhko, sosiaali- ja terveysministeriö

Jäsenet (varajäsenet suluisissa):

Amnesty International Suomen osasto ry: Pia Puu Oksanen (Niina Laajapuro)

Ensi- ja turvakotien liitto ry: Tiina Muukkonen (Sari Laaksonen)

Exit ry / Nuorten exit ry: Laura Rapo (Anniina Piironen)

Ihmisoikeusliitto: Johanna Latvala (Solomie Teshome)

Invalidiiliitto ry (Vammaisjärjestöjen naisverkosto): Sanna Leppäjoki-Tiistola (Jaana Tiiri)

Suomen Kuntaliitto ry: Maria Salenius (Tarja Tenkula)

Loisto setlementti ry / Poikien talo: Veli-Pekka Kilpala

Loisto setlementti ry / Tyttöjen talo: Jonna Saxberg

Lyömätön linja Espoo ry: Kostas Tassopoulos (Teija Huovila)

Maria-Akatemia ry: Sari Nyberg (Hanna Kommeri)

Miessakit ry: Matti Kupila (Roope Karjalainen)

Mannerheimin Lastensuojeluliitto: Marie Rautava (Tatjana Pajamäki)

Monika-Naiset liitto ry: Natalie Gerbert (Ljudmila Kettunen)

Naisten Linja ry: Katju Aro (Louna Hakkarainen)

Pelastakaa Lapset ry: Tanja Simola (Tiina-Maria Levamo)

Rikosuhripäivystys: Jaana Koivukangas (Leena-Kaisa Åberg)

Seksuaalinen tasavertaisuus SETA ry: Kerttu Tarjamo (Lotte Telakivi)

Setlementti Tampere Päivi Sinkkonen (Jutta Väänänen)

Suojellaan Lapsia ry: Niina Vaaranen-Valkonen (Anna Ovaska)

Suvanto ry: Päivi Helakallio (Christina Koivukoski)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Martta October (Elisa Niklander)

Tukinainen ry: Riitta Silvander (Heli Heinjoki)

Vantaa kaupunki: (Lotta Hällström)

Väestöliitto ry: Antti Lahtinen (Mina Zandkarimi)

Sihteeri:

Taina Riski, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Liite 2 GREVION suositukset

Ote/epävirallinen käännös

GREVION (perustilan) arviointiraportti

lainsäädäntö- ja muista toimista, jotka on toteutettu naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen (Istanbulin sopimuksen) määräysten täytäntöön panemiseksi

SUOMI

Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan
asiantuntijaryhmä (GREVIO)

Ote/epävirallinen käännös

Esipuhe

Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan asiantuntijaryhmä (GREVIO) on riippumaton ihmisoikeuksien valvontaelin, jonka tehtävänä on seurata, miten naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen (CETS 210, "Istanbulin sopimus") osapuolet panevat yleissopimuksen täytäntöön. GREVIO koostuu 15 riippumattomasta ja puolueettomasta asiantuntijasta, joiden nimityspeusteena on heidän tunnustettu asiantuntemuksensa ihmisoikeuksien, sukupuolten tasa-arvon, naisiin kohdistuvan väkivallan ja/tai uhrien auttamisen ja suojelun alalla.

GREVION Istanbulin sopimuksella määrättyyn toimintaan kuuluu yleissopimuksen täytäntöönpanon maakohtainen seuranta (arviointimenettely), erityisiä seikkoja koskevan tutkinnan käynnistäminen yleissopimuksen osapuolen maassa (tutkintamenettely) sekä yleisten suosituksen antaminen yleissopimuksen aiheista ja käsitteistä.

Tämä raportti perustuu ensimmäiseen Suomea koskevaan (perustilan) arviointimenettelyyn. Siinä käsitellään Istanbulin sopimusta kokonaisuudessaan¹ ja arvioidaan siten, missä määrin Suomen lainsäädäntö ja käytäntö ovat yleissopimuksen mukaisia kaikilla niillä alueilla, joilla yleissopimusta sovelletaan. Yleissopimuksen 2 artiklan 1 kohdassa määrätyn soveltamisalan mukaisesti perustilan arvioinnissa keskitytään toimiin, jotka on suunnattu "kaikkiin naisiin kohdistuvan väkivallan muotoihin, mukaan lukien perheväkivalta, joka kohdistuu suhteellisesti useimmin naisiin". Siten termin "uhri" on katsottava koko raportissa tarkoittavan väkivallan uhriksi joutunutta naista tai tyttöä.

Arvioinnin perusteella raportissa ehdotetaan toimia, joilla yleissopimuksen täytäntöönpanoa voidaan vahvistaa. Ehdottaessaan tällaisia toimia GREVIO on ottanut käyttöön eri verbejä, jotka vastaavat eri kiireellisyysasteita, mutta se toteaa kuitenkin, että kaikki asteet ovat tärkeitä. Nämä verbit ovat ensisijaisuusjärjestyksessä "vaatii", "kehottaa painokkaasti", "kehottaa" ja "pyytää". GREVIO käyttää verbiä "vaatii", kun se katsoo tarvittavan välitöntä toimintaa, jotta osapuolen lainsäädäntö tai toimintaperiaatteet saataisiin Istanbulin sopimuksen mukaisiksi tai jotta yleissopimuksen täytäntöönpano tulisi varmistetuksi. Ilmausta "kehottaa painokkaasti" käytetään, kun GREVIO on huomannut puutteita, jotka on korjattava lähitulevaisuudessa yleissopimuksen kattavan täytäntöönpanon varmistamiseksi. Kolmatta kiireellisyysastetta ilmaistaan käyttämällä verbiä "kehottaa" sellaisten puutteiden yhteydessä, joihin on kiinnitettävä huomiota, joskin mahdollisesti vasta myöhemmin. Lisäksi verbillä "pyytää" viitataan vähäisiin täytäntöönpanon puutteelluuksiin, joiden korjaamista osapuolta pyydetään harkitsemaan, tai ehdotuksiin, joilla pyritään ohjaamaan täytäntöönpanoa.

Ensimmäinen (perustilan) arviointimenettely koostuu useasta vaiheesta, joista jokainen mahdollistaa GREVIOlle ratkaisevan tärkeiden tietojen saannin raporttinsa pohjaksi. Tämä arviointi tehdään luottamuksellisena vuoropuheluna, jonka perusteella pyritään tekemään maakohtaisia, arvioitavan osapuolen kansallisiin olosuhteisiin perustuvia parannusehdotuksia. Nämä vaiheet ovat seuraavat:

- GREVION perustilakyselyn pohjalta laaditun osapuolen raportin (valtion raportin) antaminen;
- arviointivierailu arvioitavan osapuolen maahan tapaamaan alalla työskenteleviä valtion ja muiden toimijoiden edustajia;
- osapuolen kommentit GREVION raporttiluonnoksesta;

¹ Lukuun ottamatta yleissopimuksen VIII lukua, jonka GREVIO katsoi vähemmän merkitykselliseksi arvioitaessa kunkin osapuolen kansallista tilannetta.

Ote/epävirallinen käännös

- GREVION raportin julkaiseminen sen antamisen jälkeen yhdessä osapuolelta saatujen kommenttien kanssa.

GREVIO kokoaa myös lisätietoja erilaisista muista lähteistä, kuten kansalaisjärjestöiltä, muilta kansalaisyhteiskunnan jäseniltä, kansallisilta ihmisoikeusinstituutioilta, Euroopan neuvoston toimielimiltä (parlamentaariselta yleiskokoukselta, ihmisoikeusvaltuutetulta ja muilta asianomaisilta toimielimiltä) sekä muilta kansainvälisiltä sopimusvalvontaelimiltä.

Suomea koskevan arvioinnin aikana GREVIO sai kirjallisesti lisätietoja Ihmisoikeusliitolta ja End FGM European Network -asiantuntijaverkostolta yhteisesti, Amnesty Internationalilta sekä Ihmisoikeuskeskukselta. Lisäksi GREVIO sai rinnakkaisraportin Ensi- ja turvakotien liiton ja Naisten Linjan koordinoimalta kansalaisjärjestöjen yhteenliittymältä.

Valtion raportti ja kansalaisyhteiskunnan antamat kirjalliset lisätiedot on julkaistu, ja ne ovat saatavilla Istanbulin sopimuksen virallisilla verkkosivuilla.

Tähän ensimmäiseen perustilan arviointiraporttiin sisältyvät tarkastelut ja ehdotukset on laadittu GREVION yksinomaisella vastuulla. Raportissa kuvataan huhtikuun 2018 tilannetta. Myöhempää kehitystä ei ole tarkasteltu eikä otettu huomioon päätelmissä ja ehdotuksissa.

Yleissopimuksen mukaan kansalliset kansanedustuslaitokset saavat tämän raportin kansallisilta viranomaisilta (70 artiklan 2 kohta). GREVIO pyytää kansallisia viranomaisia kääntämään tämän raportin viralliselle kansalliskielelleen, tai jos näitä kieliä on useita, kaikille niistä, sekä varmistamaan, että raporttia levitetään laajalti paitsi asianomaisille valtion laitoksille kaikilla tasoilla (kansallisella sekä alue- ja paikallistasolla), erityisesti hallitukselle, ministeriöille ja oikeuslaitokselle, myös kansalaisjärjestöille ja muille kansalaisyhteiskunnan organisaatioille, jotka toimivat naisiin kohdistuvan väkivallan parissa.

Tiivistelmä

Tässä raportissa arvioidaan niitä toimia, jotka Suomen viranomaiset ovat toteuttaneet panakseen täytäntöön kaikilta osin naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen (jäljempänä ”yleissopimus”).

Tämän arvioinnin on tehnyt Euroopan neuvoston naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan asiantuntijaryhmä GREVIO. GREVIO on riippumaton ihmisoikeuksien valvontaelin, jonka tehtävänä on seurata yleissopimuksen täytäntöönpanoa. GREVIO:n havainnot perustuvat tietoihin, jotka on saatu eri vaiheissa ensimmäistä yleissopimuksen 68 artiklan mukaista (perustason) arviointimenettelyä. Näihin vaiheisiin kuuluvat kirjalliset raportit (Suomen viranomaisten antama valtion raportti ja kansalaisjärjestöjen antamat lisätiedot) sekä viisipäiväinen arviointivierailu Suomeen. Toimielimet ja yhteisöt, joiden kanssa GREVIO on keskustellut, luetellaan liitteissä II ja III.

Raportissa tuodaan esiin ne lukuisat hankkeet, jotka Suomi on jo toteuttanut ja joita se parhaillaan toteuttaa ehkäistäkseen ja torjuakseen naisiin kohdistuvaa väkivaltaa, joka on selvästi määritelty ihmisoikeusloukkaukseksi, kuten kansainväliset normit edellyttävät. Raportissa annetaan tunnustusta Suomen pitkälle perinteelle naisten ja miesten tasa-arvon edistämiseksi sekä tätä asiaa koskeville erilaisille kansallisille toimintasuunnitelmille ja poliittisille asiakirjoille. Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman (2018–2021) hyväksyminen osoittaa, että viranomaisilla on selvää poliittista tahtoa ja johtajuutta panna yleissopimus täytäntöön kaikilta osin. GREVIO pitää tätä myönteisenä. Suomi on asettanut yhteensovittamistoimikunnan (NAPE) varmistamaan täytäntöönpanon edistymisen kaikissa asianomaisissa vastuuministeriöissä ja toteuttanut useita merkittäviä toimia, kuten valtakunnallisen Nollalinja-puhelinpalvelun perustamisen ja rahoittamisen. GREVIO pitää myönteisenä, että palvelujen tarjoamisessa väkivallan naisuhreille on yleisesti edistytty, erityisesti perustamalla Seri-tukikeskuksia seksuaalisen väkivallan uhreille eri puolilla maata. Muuttamalla lakia valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle on nyt varmistettu perheväkivallan uhreille tarkoitettujen turvakotien rahoitus valtion varoista maksettavalla korvauksella aiemman kuntien rahoituksen sijasta, ja myönnettävää kokonaisrahoitusta ollaan merkittävästi lisäämässä, jotta palvelujen tarjontaa pystyttäisiin parantamaan. Tämä vaikuttaa myönteisesti myös palvelujen käyttöön, koska uusi rahoitusjärjestelmä mahdollistaa kaikkien naisten vastaanottamisen turvakoteihin kansallisuudesta, asuinpaikasta tai muusta asemasta riippumatta. GREVIO pitää tätä myönteisenä.

Lisäksi GREVIO panee merkille myönteisen kehityksen ratkaisevan tärkeissä uudistuksissa, kuten Suomen rikoslain uudistamisessa seksuaalirikosten osalta. Seksuaalirikossäännösten laaja-alaisessa uudistamisessa on otettu ensimmäiset askeleet kohti raiskausrikoksen määrittelyä suostumuksen puuttumisen kautta voimankäytön sijaan. Näillä toimilla rikoslaki saadaan toimivasti vastaamaan tarkemmin Istanbulin sopimuksen 36 artiklaa.

Suomella on vahva poliittinen perinne sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi, mutta joillakin aloilla (esimerkiksi perheväkivallan osalta) huomio on kuitenkin siirtynyt sukupuolineutraaliin lähestymistapaan politiikan muodostamisessa ja palvelujen tarjoamisessa. GREVIO panee merkille, ettei tämä lähestymistapa aina välttämättä tee oikeutta niille erityisille kokemuksille, joita juuri naisilla on perheväkivallan uhreina, väkivallan vaikuttaessa heihin muita useammin ja muita vakavammin.

Edellä todetusta huolimatta GREVIO on havainnut useita asioita, joissa tarvitaan parannuksia, jotta Suomi tulisi noudattaneeksi Istanbulin sopimuksen vaatimuksia nykyistä tarkemmin. Nämä asiat liittyvät esimerkiksi rikosoikeusjärjestelmän ammattihenkilöstön kouluttamiseen. Keskeistä ammattihenkilöstöä, kuten syyttäjiä ja lainvalvontaviranomaisia, ei ennen tehtävänsä vastaanottamista kouluteta järjestelmällisesti käsittelemään naisiin kohdistuvia väkivaltatapauksia, mukaan lukien perheväkivaltaa. Kun nämä ammattihenkilöt jo toimivat tehtävässään, koulutus on heille vapaaehtoista ja rajoittuu perheväkivaltaan ja seksuaalirikoksiin. Koulutuksessa ei käsitellä

Ote/epävirallinen käännös

muita monisyisiä naisiin kohdistuvan väkivallan muotoja, kuten vainoamista, pakkoavioliittoa, naisten sukuelinten silpomista ja "kunniaväkivaltaa". GREVIO katsoo tämän olevan syynä niihin vaikeuksiin, joita Suomella on edelleen kaikenlaisen naisiin kohdistuvan väkivallan käsittelemisessä asianmukaisesti. Vaikeuksia pahentaa sitovien ohjeiden ja säännösten puuttuminen. Jollei ymmärretä syvällisesti kaikenlaisen naisiin kohdistuvan väkivallan sukupuolittuneisuutta, tämän väkivallan taustalla olevia valta- ja kontrollivaikuttimia sekä sen vaikutusta uhreihinsa, tutkinta ja syyteharjonta jäävät laadultaan puutteellisiksi. Kulmakiveksi väkivallan kokonaisvaltaiselle käsittelylle ensimmäisten väkivaltaan puuttuvien tahojen, kuten poliisin, toiminnassa tarvitaan selvät säännöt ja ohjeet, joissa asetetaan väkivallan institutionaalista käsittelyä koskevat vaatimukset, sekä syvällinen tietoisuus ja ymmärrys siitä kehästä, jonka väkivalta ja sen seuraukset naisille ja lapsille muodostavat. Tähän kokonaisvaltaiseen käsittelyyn on sisällyttävä uhrien ohjaaminen erityistukipalvelujen piiriin. Jotta naisille voidaan taata oikeus tulla samaa sukupuolta olevan poliisin kuulustelemaksi Suomen laissa säädetyllä tavalla, poliisivoimiin tarvitaan myös huomattavasti nykyistä enemmän naispoliiseja.

Perheväkivaltaa ja sen dynamiikkaa, riskejä ja muodostumistekijöitä käsittelevän koulutuksen taso kuvastuu myös erilaisten lähestymiskieltojen käyttöasteessa. Tässä raportissa kiinnitetään huomiota tekijöihin, jotka näyttävät vaikeuttavan Suomen lähestymiskieltoista annetun lain tehokasta täytäntöönpanoa. Yksi tällainen tekijä on se, etteivät lainvalvontaviranomaiset ole tietoisia niistä myönteisistä vaikutuksista, joita lähestymiskieltoilla voi olla uhrien turvallisuuteen. Tilapäisenä toimenpiteenä lähestymiskielto ovat keino, jolla voidaan luoda erittäin tarpeellista välimatkaa väkivaltaiseen kumppaniin sekä fyysisesti että emotionaalisesti. Poikkeuksia lasten tapaamisoikeuksien suhteen ei pitäisi siksi tehdä.

Yleisesti ottaen niiden lasten tilanne, jotka ovat joutuneet todistamaan tai ovat kokeneet perheväkivaltaa Suomessa, jää jossain määrin huomiotta erotilanteissa ja eron jälkeisessä vanhemmuudessa. Tuomarit eivät aina näe toisen vanhemman toiseen vanhempaan kohdistamaa väkivaltaa syyksi rajoittaa väkivallantekijän oikeutta tavata lastaan, koska eivät tiedä, miten koettu altistuminen väkivallalle voi vaikuttaa lapsen kehitykseen. Tilanne on sama kaikkialla oikeuslaitoksessa ja sosiaalipalveluissa. Meneillään oleva lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain uudistus tarjoaa erinomaisen tilaisuuden poistaa ajattelu, jonka mukaan tapaamisoikeuksien toteutumista voidaan todistetusti ilmoitetusta väkivallasta huolimatta helpottaa valvottujen tai tuettujen tapaamisten avulla. Lain muutoksia on lisäksi tuettava kattavilla koulutus- ja valistushankkeilla, jotta varmistetaan, että kaikki asianomaiset toimijat (oikeuslaitos, sosiaalipalvelut, lastensuojelu) panevat lain täytäntöön käytännössä.

Lisäksi raportissa tuodaan esiin tarve helpottaa nykyistä käytännöllisemmin itsenäisen oleskeluluvan saantia ulkomaisille naisille, joiden oleskeluoikeus Suomessa on aiemmin perustunut väkivaltaisen perheenkokoajapuolison oleskelulupaan. GREVIO pitää myönteisenä, että tästä mahdollisuudesta säädetään ulkomaalaislaissa, mutta toteaa, että mahdollisuutta ei vielä sovelleta täysimittaisesti. Niin kauan kuin näin on, Suomessa oleskelevat ulkomaiset naiset jäävät asumaan väkivaltaisen perheenkokoajapuolisonsa luokse, koska pelkäävät tulevaisuuden karkotetuksi maasta, jos eroavat puolisostaan, ja pelkäävät vielä enemmän lastensa jäävän Suomeen, jos joutuvat karkotetuksi.

Vaikka GREVIO pitääkin myönteisenä sitä, että Suomi on ratifioinut Istanbulin sopimuksen ja pyrkinyt panemaan sen täytäntöön, GREVIO on tunnistanut joukon painopistealueita, jotka edellyttävät Suomen viranomaisilta lisää toimia yleissopimuksen määräysten panemiseksi täytäntöön kaikilta osin. Edellä todetun perusteella ja sen lisäksi nämä painopistealueet liittyvät tarpeeseen

- tehostaa sukupuolittuneisuuden näkökulman soveltamista pantaessa täytäntöön Istanbulin sopimusta, mukaan lukien sen perheväkivaltaa koskevia määräyksiä;
- varmistaa, että Istanbulin sopimuksen määräykset pannaan täytäntöön syrjimättä ketään millään 4 artiklan 3 kohdassa luetellulla perusteella, muun muassa parantamalla turvako-

Ote/epävirallinen käännös

tien alueellista saavutettavuutta ja niiden saavutettavuutta vammaisille naisille, eri romaaniyhteisöjen naisille ja päihdeongelmallisille naisille;

- kehittää voimassa olevien kansallisten toimintaohjelmien ja niistä opitun tiedon perusteella koordinoitu pitkän aikavälin suunnitelma tai strategia, jossa uhrien oikeudet asetetaan etusijalle kaikissa toimissa, joilla pannaan täytäntöön Istanbulin sopimus kokonaisuudessaan, ja jossa otetaan asianmukaisesti huomioon kaikkien naisiin kohdistuvan väkivallan muotojen, mukaan lukien perheväkivallan, sukupuolittuneisuus;
- varmistaa asianmukaiset henkilö- ja rahoitusvoimavarat käytettäväksi toimintaperiaatteisiin, toimiin ja säädöksiin, joiden tarkoituksena on ehkäistä ja torjua naisiin kohdistuvaa väkivaltaa, sekä osoitettavaksi laitoksille ja yhteisöille, joiden tehtävänä on panna nämä periaatteet, toimet ja säädökset täytäntöön;
- tunnustaa, kannustaa ja tukea naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ehkäiseviä ja torjuvia naisten kansalaisjärjestöjä, muun muassa maahanmuuttajanaisten yhteisöperustaisia ruohonjuuritason liikkeitä;
- ryhtyä terveydenhuollon ja rikoslainkäytön alalla kokoamaan tietoja naisiin kohdistuvasta väkivallasta jaoteltuna väkivallan tekijän sukupuolen ja iän mukaan, väkivallan tekijän ja uhrin välisen suhteen mukaan sekä väkivallan lajin ja maantieteellisen paikan mukaan;
- varmistaa sellaisten naisille tarkoitettujen erityistukipalvelujen tarjoaminen, joissa lähestymistapana on ajatus väkivallan sukupuolittuneisuudesta ja joissa annetaan laaja-alaista, välitöntä tukea sekä lyhyt- että pitkäaikaisesti kaikille väkivallan naisuhreille ja heidän lapsilleen, sekä omaksua käytäntö, jossa lainvalvontaviranomaiset ohjaavat uhrin tällaisiin palveluihin;
- tarkastella uudelleen raiskausta, seksuaalista väkivaltaa, vainoamista, seksuaalista häirintää ja pakkoavioliittoa rikoksina tarkoituksena lisätä niitä koskevien säännösten operatiivista käyttöä ja saattaa nämä vastaamaan nykyistä tarkemmin Istanbulin sopimuksen vaatimuksia; ja
- tunnistaa ne syyt, joiden vuoksi suuri osa perheväkivalta- ja raiskaustapauksista jää käsittelemättä rikoslainkäytön järjestelmässä (painostus), ja käsitellä näitä syitä.

Lisäksi GREVIO on havainnut muita alueita, joilla tarvitaan parannuksia, jotta yleissopimukseen perustuvat veloitteet tulisivat kaikilta osin täytetyiksi. Nämä alueet liittyvät muun muassa tarpeeseen varmistaa saavutettava ja pitkäaikainen rahoitus perheväkivallan uhreille tarkoitettuihin turvakodeille ja kansalaisjärjestöjen ylläpitämille erityispalveluille, joita tarjotaan kaikenlaisen naisiin kohdistuvan väkivallan uhreille, sekä tarpeeseen ottaa käyttöön ohjelmia sosiaalietuuk-sien, taloudellisen avun, ammattikoulutuksen ja sosiaalisten asuntojen tarjoamiseksi tarkoituksena varmistaa väkivallan naisuhrien taloudellinen voimaantumisen. Lisäksi on parannettava tietoisuutta naisiin kohdistuvan väkivallan eri muodoista sekä kulttuurisensitiivisyyttä kansallisiin vähemmistöihin, kuten saamelaisiin, ja muihin Suomen erityisiin naisryhmiin kuuluvien naisten erityistä tilannetta kohtaan.

— — —

— — —

Liite I

GREVION ehdotusten luettelo

I. Tavoitteet, määritelmät, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus, yleiset velvoitteet

B. Yleissopimuksen soveltamisala ja keskeiset määritelmät (2 ja 3 artikla)

1. GREVIO muistuttaa, että Istanbulin sopimuksen 2 artiklan 1 kohdassa vahvistetaan ajatus, jonka mukaan kaikki naisiin kohdistuvan väkivallan muodot, perheväkivalta mukaan lukien, kohdistuvat suhteellisesti useimmin naisiin. Siksi GREVIO kehottaa painokkaasti Suomen viranomaisia tehostamaan sukupuolittuneisuuden näkökulman soveltamista pantaessa täytäntöön Istanbulin sopimusta, mukaan lukien sen perheväkivaltaa koskevia määräyksiä (5. kohta).

C. Perusoikeudet, tasa-arvo ja syrjinnän kieltä (4 artikla)

1. Risteävä syrjintä

2. GREVIO kehottaa painokkaasti Suomen viranomaisia ryhtymään toimiin varmistaakseen, että Istanbulin sopimuksen määräykset pannaan täytäntöön syrjimättä ketään millään 4 artiklan 3 kohdassa luettelulla perusteella. Tällöin on muun muassa parannettava turvakotien alueellista saavutettavuutta Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelmassa esitetyllä tavalla (14. kohta).

II. Yhtenäiset toimintaperiaatteet ja tietojen kokoaminen

A. Laaja-alaiset ja yhteensovitettut toimintaperiaatteet (7 artikla)

3. GREVIO kehottaa painokkaasti Suomen viranomaisia kehittämään voimassa olevien kansallisten toimintaohjelmien ja niistä opitun tiedon perusteella koordinoitun pitkän aikavälin suunnitelman tai strategian, jossa uhrien oikeudet asetetaan etusijalle kaikissa toimissa, joilla pannaan täytäntöön Istanbulin sopimus kokonaisuudessaan, ja jossa painotetaan asianmukaisesti kaikkia naisiin kohdistuvan väkivallan muotoja. GREVIO kehottaa Suomen viranomaisia varmistamaan, että kaikenlaisen naisiin kohdistuvan väkivallan, mukaan lukien perheväkivallan, sukupuolittuneeseen luonteeseen kiinnitetään tarvittava poliittinen huomio (22. kohta).

B. Rahoitusvoimavarat (8 artikla)

4. GREVIO kehottaa painokkaasti Suomen viranomaisia varmistamaan asianmukaiset henkilö- ja rahoitusvoimavarat käytettäväksi toimintaperiaatteisiin, toimiin ja säädöksiin, joiden tarkoituksena on ehkäistä ja torjua naisiin kohdistuvaa väkivaltaa, sekä osoitettavaksi laitoksille ja yhteisöille, joiden tehtävänä on panna nämä periaatteet, toimet ja säädökset täytäntöön. GREVIO myös kehottaa Suomea sukupuolittuneen budjetoinnin puolustajana budjetoimaan asianmukaisesti laaja-alaisia toimia naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemiseksi ja torjumiseksi (28. kohta).

Ote/epävirallinen käännös

C. Kansalaisjärjestöt ja kansalaisyhteiskunta (9 artikla)

5. GREVIO kehottaa painokkaasti Suomen viranomaisia tunnustamaan, kannustamaan ja tukemaan nykyistä enemmän yhteistyötä kaikkien sellaisten valtiosta riippumattomien toimijoiden kanssa, jotka osallistuvat naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseen ja torjumiseen Suomessa, varmistaakseen näiden osallistumisen toimintaperiaatteiden ja ohjelmien, erityisesti kansallisten toimintasuunnitelmien, suunnitteluun sekä palvelujen, neuvonnan, vaikuttamisen ja valistuksen tarjoamiseen. Monimuotoisuuden varmistamiseksi ja toimintaperiaatteiden rakentamiseksi kaikkien Suomen naisten kokemusten pohjalle GREVIO kehottaa Suomen viranomaisia myös tunnustamaan, kannustamaan ja tukemaan, myös taloudellisesti, nykyistä laajempaa kirjoa naisten kansalaisjärjestöjä, mukaan lukien tukemalla Suomen maahanmuuttajanaisten ja muiden naisten yhteisöperustaisia ruohonjuuritason liikkeitä (31. kohta).

D. Yhteensovittamiselin (10 artikla)

6. GREVIO kehottaa painokkaasti Suomen viranomaisia määräämään yhteensovittamiselinmen tehtävän täysin vakiintuneille yhteisöille, antamaan niille selvät toimeksiannot, valtuudet ja toimivallan sekä osoittamaan niille tarvittavat henkilö- ja rahoitusvoimavarat taatakseen tehokkaan riippumattoman arvioinnin kansallisista toimintaperiaatteista, joilla ehkäistään ja torjutaan naisiin kohdistuvaa väkivaltaa (35. kohta).

E. Tietojen kokoaminen ja tutkimus (11 artikla)**1. Hallinnollinen tietojen kokoaminen**

7. GREVIO kehottaa painokkaasti Suomen viranomaisia kehittämään lainvalvontaviranomaisten ja oikeuslaitoksen käyttöön pakollisia tietoryhmiä väkivallan tekijän ja uhrin välisen suhteen lajista, jotta heidän keskinäinen suhteensa voidaan dokumentoida nykyistä täsmällisemmin. Myös muita tietoja, kuten uhrin ja väkivallan tekijän sukupuoli ja ikä sekä väkivallan laji ja maantieteellinen paikka, on kirjattava. GREVIO kehottaa Suomen viranomaisia myös etenemään kohti yhteisen tiedonkeruujärjestelmän rakentamista kaikille oikeuslaitoksen ja lainvalvontaviranomaisten tasolle (40. kohta).

8. GREVIO kehottaa Suomen viranomaisia varmistamaan, että terveydenhuollon ja sosiaali- ja palvelujen alalla kootaan tietoja naisiin kohdistuvasta väkivallasta jaoteltuna väkivallan tekijän sukupuolen ja iän mukaan, väkivallan tekijän ja uhrin välisen suhteen mukaan sekä väkivallan lajin ja maantieteellisen paikan mukaan (43. kohta).

9. GREVIO kehottaa Suomen viranomaisia tekemään säännöllisin väliajoin eri kohderyhmille suunnattuja kyselytutkimuksia kaikista naisiin kohdistuvan väkivallan muodoista sekä väestöpohjaisen tutkimuksen, jotta pystyttäisiin arvioimaan saamelaisnaisten altistuneisuutta seksuaaliselle väkivallalle ja perheväkivallalle ja saataisiin siten lähtökohtaa poliittisille jatkotoimille (47. kohta).

10. GREVIO kehottaa Suomen viranomaisia (51. kohta)

- a. käsittelemään tutkimuksen avulla kaikkia naisiin kohdistuvan väkivallan muotoja, kuten seksuaalista väkivaltaa, vainoamista, pakkosterilointia, pakkoavioliittoa tai muita perinteisiä käytäntöjä, jotka ovat haitaksi naisille ja joita ei ole aiemmin tutkittu;
- b. tukemaan tutkimusta erityisiin uhriryhmiin, kuten maahanmuuttajanaisiin ja etnisten vähemmistöjen naisiin, kohdistuvasta väkivallasta;
- c. tukemaan tutkimusta siitä, miten perheväkivallan todistajaksi joutuminen vaikuttaa lapsiin;
- d. sijoittamaan edelleen voimavaroja nykyisten toimintaperiaatteiden ja käytäntöjen, kuten uhrin suojelutoimien, arviointiin arvioidakseen niiden tehokkuutta ja täytäntöönpanon tasoa sekä uhrin tyytyväisyyttä tarjottuihin palveluihin läheisessä yhteistyössä erityistukipalvelujen kanssa.

III. Ehkäiseminen

A. Valistus (13 artikla)

11. GREVIO kehottaa painokkaasti Suomen viranomaisia edistämään tai toteuttamaan säännöllisesti ja kaikilla tasoilla valistuskampanjoita tai ohjelmia, joissa käsitellään naiseen kohdistuvan väkivallan eri ilmentymiä, muun muassa yhteistyössä kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden, tasa-arvoelinten, kansalaisyhteiskunnan ja kansalaisjärjestöjen, erityisesti naisjärjestöjen, kanssa. GREVIO kehottaa painokkaasti Suomen viranomaisia myös ryhtymään toimiin edistääkseen ohjelmia ja toimintoja, joiden tarkoituksena on voimaannuttaa naisia ja tyttöjä, myös erityisten ryhmien ja yhteisöjen naisia ja tyttöjä (57. kohta).

B. Koulutus (14 artikla)

12. GREVIO kehottaa Suomen viranomaisia arvioimaan uudelleen keskeisiä poliittisia asiakirjojaan ja aineistojaan, opetusaineistot mukaan lukien, varmistaakseen, että kaikkia naiseen ja tyttöihin kohdistuvan väkivallan muotoja käsitellään iänmukaisesti. GREVIO kehottaa Suomea myös varmistamaan, että oppilaitosten henkilöstö on tietoinen siitä, miten yleissopimuksen soveltamisalaa kuuluvat väkivallan eri muodot tunnistetaan ja miten niitä käsitellään. Lisäksi GREVIO kehottaa Suomen viranomaisia edistämään näiden asioiden sisällyttämistä kaikkien asianomaisten ammattien opetussuunnitelmiin (64. kohta).

C. Ammattihenkilöstön koulutus (15 artikla)

13. GREVIO vaatii Suomen viranomaisia ottamaan käyttöön kaikille lainvalvontavirkamiehille ja syyttäjille pakollisen ja järjestelmällisen perus- ja jatkokoulutuksen, jossa käsitellään kaikkia Istanbulin sopimuksen soveltamisalaa kuuluvia väkivallan muotoja. GREVIO kehottaa painokkaasti kouluttamaan kaikkia väkivallan uhriksi joutuneiden naisten tai lasten parissa työskenteleviä ammattihenkilöitä, jotta heille varmistetaan tieto erilaisten haavoittuvien ryhmien erityispiirteistä ja -tarpeista. GREVIO kehottaa rakentamaan tämän koulutuksen sellaisten selvien säännösten ja ohjeiden pohjalta, joilla asetetaan vaatimukset henkilöstön noudatettavaksi kullakin alalla (72. kohta).

14. Lisäksi GREVIO kehottaa Suomen viranomaisia kehittämään ja levittämään laajalti ohjeita Istanbulin sopimuksen soveltamisalaa kuuluvien väkivallan eri muotojen käsittelymisestä, ottaen huomioon kunkin väkivallan muodon ominaisuudet ja keskinäiset yhteydet, uudelleenuhritumisen riskitekijät ja sen, miten väkivalta voi vaikuttaa eritaustaisten henkilöiden kykyyn ja halukkuuteen ilmoittaa väkivallasta poliisille tai muille viranomaisille (73. kohta).

D. Ennalta ehkäisevät puuttumis- ja hoito-ohjelmat (16 artikla)

1. Perheväkivallan tekijöille tarkoitetut ohjelmat

15. GREVIO panee merkille tarpeen varmistaa nykyistä vakioidummat lähestymistavat ja kehottaa painokkaasti Suomen viranomaisia ottamaan käyttöön ja panemaan täytäntöön yhdenmukaiset vaatimukset, joissa etusijalla ovat uhrien turvallisuus, tukeminen ja ihmisoikeudet, tekemällä läheisesti yhteistyötä uhrien erityistukipalvelujen kanssa Istanbulin sopimuksen 16 artiklan 3 kohdassa edellytetyllä tavalla. Lisäksi GREVIO kehottaa painokkaasti Suomen viranomaisia käyttämään kaikkia käytettävissä olevia keinoja varmistaakseen, että tällaisiin ohjelmiin osallistutaan laajalti, muun muassa sisällyttämällä ohjelmat rikosoikeusjärjestelmään, rikosseuraamusjärjestelmä mukaan lukien, keinona vähentää rikosten uusimista. Viranomaisia kehoitetaan käynnistämään tieteellisiä tutkimuksia (arviointeja) ohjelmien tuloksista arvioidakseen muiden näkökohtien ohella rikosten uusimisen riskiä, tarkoituksena varmistaa uhreille nykyistä korkeatasoisempi turvallisuus ja suojele (79. kohta).

Ote/epävirallinen käännös

E. Yksityisen sektorin ja joukkoviestintien osallistuminen (17 artikla)

16. Koska joukkoviestimillä ja yksityissektorilla on tärkeä merkitys niiden asenteiden muovaamisessa ja muuttamisessa, jotka liittyvät naisten asemaan ja rooliin yhteiskunnassa sekä naisiin kohdistuvan väkivallan hyväksyttävyyteen, GREVIO kehottaa Suomen viranomaisia ottamaan käyttöön kannustimia tai muutoin edistämään sellaisten itsesääntelyvaatimusten kehittämistä ja seurantaan, jotka koskevat naisten ei-stereotyyppistä ja ei-seksististä esittämistä viestimissä, myös kerrottaessa naisten kokemasta väkivallasta (88. kohta).

IV. Suojelu ja tuki**A. Yleiset veloitteet (18 artikla)**

17. GREVIO kehottaa painokkaasti Suomen viranomaisia ryhtymään asianmukaisiin toimiin luodakseen erilaisten valtiollisten ja valtiosta riippumattomien toimijoiden ja palveluntarjoajien välille vakiintuneet yhteensovittamisen ja yhteistyön rakenteet tarkoituksena varmistaa asianmukaiset eri toimijoiden välisen yhteistyön muodot, jotka perustuvat näkemykseen siitä, että naisiin kohdistuva väkivalta ja perheväkivalta ovat sukupuolittunutta väkivaltaa, ja keskittyvät uhrien ihmisoi-keuksiin ja turvallisuuteen sekä heidän voimaantumiseensa ja taloudelliseen riippumattomuuteensa. Näihin toimiin olisi sisällyttävä ohjeita ja yhteistyömenettelyjä ja -säännöstöjä viranomaisille, jotka käsittelevät naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja perheväkivaltaa, mukaan lukien erityiset väkivallan muodot, kuten pakkoavioliitto ja "kunniaväkivalta", sekä järjestelmä tällaisten tapausten käsittelystä saadun asiantuntemuksen ja kokemuksen jakamiseksi. GREVIO kehottaa painokkaasti osallistamaan kansalaisjärjestöjen ylläpitämät ja uhreja eri toimijoiden välisessä yhteistyössä edustavat naisten erityistukipalvelut kaikkiin virallisiin ja epävirallisiin yhteistyörakenteisiin (93. kohta).

C. Yleiset tukipalvelut (20 artikla)**1. Sosiaalipalvelut**

18. GREVIO kehottaa painokkaasti Suomen viranomaisia varmistamaan, että paikallisten, kunnallisten ja alueellisten viranomaisten sekä sosiaalipalvelujen keskuudessa otetaan käyttöön ohjelmia, joilla pyritään varmistamaan uhrien toipuminen väkivallasta ja taloudellinen riippumattomuus auttamalla heitä taloudellisesti, kouluttamalla heitä ja avustamalla heitä työnsaannissa. Eri-tyistä huomiota olisi kiinnitettävä kohtuuhintaisten, pysyvien asuntojen tarjoamiseen kaikille väkivallan naisuhreille ja heidän lapsilleen, etenkin uhreille, jotka eivät voi jäädä kotiinsa, ja naisten turvakodissa oleskelleille uhreille jatkotoimena. Lisäksi on parannettava tietoisuutta naisiin kohdistuvan väkivallan eri muodoista sekä kulttuurisensitiivisyyttä kansallisiin vähemmistöihin, kuten saamelaisiin, ja muihin Suomen erityisiin naisryhmiin kuuluvien naisten erityistä tilannetta kohtaan. Tällä tietoisuuden parantamisella on pyrittävä tarjoamaan asianmukaista tukea, joka on sovitettu kaikkien uhrien yksilöllisiin erityispiirteisiin, oikeuksiin ja tarpeisiin sekä ylittämään kieliesteet (104. kohta).

19. GREVIO kehottaa painokkaasti Suomen viranomaisia laatimaan ja panemaan täytäntöön laatuvaatimuksia ja -säännöstöjä, jotka koskevat kaikenlaisen naisiin kohdistuvan väkivallan käsittelyä kaikissa terveydenhuoltolaitoksissa, sekä parantamaan terveydenhuollon ammattihenkilöiden valmiuksia tunnistaa kaikkien naisiin kohdistuvan väkivallan muotojen uhrit pystyäkseen hoitamaan ja auttamaan heitä asianmukaisesti sekä ohjaamaan heidät asianmukaisiin naisten erityistukipalveluihin osana yhteensovitetuista toimista (106. kohta).

Ote/epävirallinen käännös

D. Erityistukipalvelut (22 artikla)

20. GREVIO kehottaa painokkaasti Suomen viranomaisia ryhtymään toimiin varmistaakseen sellaisten naisille tarkoitettujen erityistukipalvelujen tarjoamisen, joissa lähestymistapana on ajatus väkivallan sukupuolittuneisuudesta ja joissa annetaan laaja-alaista, välitöntä tukea sekä lyhyt-että pitkäaikaisesti kaikille väkivallan naisuhreille ja heidän lapsilleen kaikkialla Suomessa. Poliisin ja muiden laitosten on ohjattava uhrin näihin naisten erityistukipalveluihin suoraan ja vältettävä toistuvaa ohjaamista niihin. Ennakoivaa lähestymistapaa tarvitaan erityisesti poliisin puuttuttua väkivaltaan, jotta pystytään varmistaamaan uhrin tavoittaminen ja heidän mahdollisuutensa käyttää oikeuksiaan suojeluun ja tukeen (111. kohta).

E. Turvakodit (23 artikla)

21. GREVIO kehottaa painokkaasti Suomen viranomaisia jatkamaan ja tehostamaan pyrkimyksiään lisätä turvakotipaikkojen määrää ja laajentaa turvakotien maantieteellistä sijoittumista eri puolille Suomea, jotta Suomi saavuttaisi Istanbulin sopimuksen selitysmuistiossa asetetun vähimmäisvaatimuksen yhdestä perhepaikasta 10 000 asukasta kohti. Lisäksi GREVIO kehottaa painokkaasti antamaan turvakodeille riittävät voimavarat, myöntämään niille pitkäaikaista rahoitusta ja tarjoamaan väkivallan naisuhreille ja heidän lapsilleen turvakoteja, jotka on tarkoitettu pelkästään naisille. Lisäksi GREVIO kehottaa Suomen viranomaisia arvioimaan, miten turvakodit ovat käytännössä saavutettavissa vammaisille naisille, eri romaniyhteisöjen naisille ja päihdeongelmallisille naisille (117. kohta).

F. Auttavat puhelimet (24 artikla)

22. GREVIO kehottaa Suomen viranomaisia varmistamaan valtakunnallisen auttavan Nollalinja-puhelinpalvelun tarjoamisen nykyistä useammalla kielellä, etenkin saamen kielellä, vähentääkseen niitä kieliesteitä, joita osa Suomessa asuvista naisista nykyisin kohtaa hakiessaan apua. GREVIO kehottaa Suomen viranomaisia myös tiedottamaan aktiivisesti Nollalinja-puhelinpalvelusta palveluna, jossa käsitellään kaikkia naisten Suomessa kohtaamia väkivallan muotoja, erityisesti pakkoavioliittoja, naisten sukuelinten silpomista ja erilaista "kunniaväkivaltaa" (120. kohta).

G. Seksuaalisen väkivallan uhrien tukipalvelut (25 artikla)

23. GREVIO kehottaa painokkaasti Suomen viranomaisia jatkamaan pyrkimyksiään perustaa seksuaalisen väkivallan uhrien tukikeskuksia kaikkialle maahan ja varmistamaan muiden sellaisten tukipalvelujen saatavuuden, joilla tuetaan naisia ja tyttöjä näiden hakiessa apua päivien, viikkojen, kuukausien tai jopa vuosien kuluttua väkivallanteosta. GREVIO myös kehottaa painokkaasti Suomen viranomaisia varmistamaan sellaisten matalan kynnyksen palvelujen perustamisen, joissa tarjotaan laaja-alaista käytännön tukea, mukaan lukien oikeudellinen tuki uhrien pääsemiseksi oikeuksiin ja suojelutoimiin sekä pitkäaikainen psykososiaalinen tuki kaikille raiskauksen ja seksuaalisen väkivallan uhreille (126. kohta).

H. Lapsitodistajien suojelu ja tuki (26 artikla)

24. GREVIO kehottaa painokkaasti Suomen viranomaisia varmistamaan iänmukaisen psykososiaalisen neuvonnan saatavuuden kaikenlaisen Istanbulin sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan väkivallan lapsitodistajille, ja erityisesti lapsille, jotka ovat joutuneet todistamaan perheväkivaltaa ja eron jälkeistä toisen vanhemman toiseen vanhempaan kohdistamaa väkivaltaa (131. kohta).

Ote/epävirallinen käännös

V. Aineellinen oikeus**A. Siviilioikeudelliset kysymykset****2. Korvaukset (30 artikla)**

25. GREVIO pyytää Suomen viranomaisia kokoamaan tietoja sellaisten naiseen kohdistuneiden väkivaltatapauksien määrästä, joissa väkivallan tekijät on määrätty maksamaan uhrille korvausta (142. kohta).

3. Huoltajuus ja tapaamisoikeudet (31 artikla)

26. GREVIO vaatii Suomen viranomaisia ryhtymään tarvittaviin toimiin, lainsäädännön muutokset mukaan lukien, varmistaakseen, että tuomioistuimilla on velvollisuus

- käsitellä kaikki naiseen kohdistuvaan väkivaltaan liittyvät asiat päätettäessä huoltajuudesta ja tapaamisoikeudesta;
- varmistaa sen tunnustaminen, että lapsen etu on vaarantunut hänen joutuessaan todistamaan läheiseen ihmiseen kohdistuvaa väkivaltaa, ja
- rajoittaa huoltajuutta ja tapaamisoikeuksia, jos se on perustelua lapsen turvallisuuden ja edun takaamiseksi (150. kohta).

4. Pakkoavioliittojen siviilioikeudelliset seuraukset (32 artikla)

27. GREVIO kehottaa Suomen viranomaisia sisällyttämään sovellettaviin säädöksiinsä mahdollisuuden mitätöidä, kumota tai purkaa pakottamalla solmittu avioliitto (152. kohta).

B. Rikosoikeudelliset kysymykset**1. Henkinen väkivalta (33 artikla)**

28. GREVIO kehottaa painokkaasti Suomen viranomaisia tutkimaan ja saattamaan syytetöiden kohteeksi henkiset väkivallanteot sekä rankaisemaan niistä tehokkaasti käyttämällä täysimittaisesti Suomen rikoslain soveltuvia säännöksiä. Jotta kaikki teot, jotka vahingoittavat vakavasti henkilön henkistä eheyttä Istanbulin sopimuksen 33 artiklassa tarkoitetulla tavalla, säädettäisiin tehokkaasti rangaistavaksi, GREVIO kehottaa painokkaasti viranomaisia harkitsemaan, että rikoslakiin sisällytettäisiin uusi säännös, joka sopisi nykyisiä säännöksiä paremmin yleissopimuksen kehykseen (159. kohta).

2. Vainoaminen (34 artikla)

29. GREVIO kehottaa painokkaasti Suomea tarkistamaan tai uudistamaan nykyiset ohjeensa varmistaakseen, ettei Suomen rikoslain mukaisen vainoamisen täytyminen edellytä, että teot tehdään vastoin uhrin tahtoa, sekä varmistaakseen, että jatkuva vainoaminen katsotaan vainoamisen tärkeäksi tekemuodoksi. Jotta varmistettaisiin vainoamista koskevan sääntelyn tehokas täytäntöönpano, GREVIO kehottaa Suomen viranomaisia antamaan erikoiskoulutusta vainoamisen sukupuolittuneisuudesta ja vakavuudesta sekä varmistamaan ennalta ehkäisevien operatiivisten toimien soveltamisen rikoksen uusimisen estämiseksi (164. kohta).

3. Seksuaalinen väkivalta ja raiskaus (36 artikla)

30. GREVIO kehottaa painokkaasti Suomea uudistamaan viipymättä kaikki Suomen rikoslain 20 luvun seksuaalirikoksia koskevat säännökset sisällyttääkseen lakiin kaikilta osin ajatuksen yleissopimuksen 36 artiklassa edellytetystä vapaasta tahdosta annetusta suostumuksesta ja var-

Ote/epävirallinen käännös

mistaakseen asianmukaiset seuraamukset kaikista ilman uhrin suostumusta tehdyistä seksuaalisista teoista, myös silloin, kun tapauksen olosuhteet estävät pätevän suostumuksen (169. kohta).

4. Pakkoavioliitto (37 artikla)

31. GREVIO kehottaa painokkaasti Suomen viranomaisia harkitsemaan pakkoavioliiton sisällyttämistä rikoslakiin erikseen määriteltynä, jotta näiden rikosten erityisluonne tulisi otetuksi huomioon ja jotta lainvalvontaviranomaiset ja tuomioistuimet voisivat soveltaa tätä rikosta koskevia säännöksiä. Lisäksi GREVIO kehottaa Suomea säätämään yleissopimuksen 37 artiklan 2 kohdan mukaisesti rangaistavaksi aikuisen tai lapsen tahallisen houkuttelemisen toisen valtion alueelle tarkoituksena pakottaa hänet avioliittoon (175. kohta).

5. Naisen sukuelinten silpominen (38 artikla)

32. GREVIO kehottaa Suomen viranomaisia säätämään yleissopimuksen 38 artiklan c alakohdan mukaisesti rangaistavaksi tytön tahallisen kehottamisen, pakottamisen tai järjestämisen alistumaan sukuelintensä silpomiseen (178. kohta).

6. Seksuaalinen häirintä (40 artikla)

33. GREVIO kehottaa Suomen viranomaisia varmistamaan, että seksuaalisesta häirinnästä millä tahansa elämänalueella voidaan määrätä oikeudellinen seuraamus (182. kohta).

7. Seuraamukset ja toimet (45 artikla)

34. GREVIO kehottaa painokkaasti Suomen viranomaisia varmistamaan lainsäädäntötoimilla ja oikeuslaitoksen sekä syyttäjälaitoksen jäsenten tehokkaalla koulutuksella, että kaikenlaisesta naisiin kohdistuvasta väkivallasta määrättävät rangaistukset ja toimet ovat tehokkaat, oikeasuhteiset ja varoittavat (185. kohta).

8. Raskauttavat seikat (46 artikla)

35. GREVIO kehottaa painokkaasti Suomen viranomaisia ryhtymään asianmukaisiin toimiin varmistaakseen, että oikeuslaitos katsoo raskauttavaksi seikaksi myös lasten läsnäolon kaikkien muiden Istanbulin sopimuksen 46 artiklassa lueteltujen raskauttavien seikkojen ohella (188. kohta).²

9. Pakollisten vaihtoehtoisten ratkaisumenettelyjen tai tuomitsemismenettelyjen kieltäminen (48 artikla)

36. GREVIO vaatii Suomen viranomaisia ottamaan käyttöön selvät säännöt ja ohjeet, jotka koskevat sovittelua perheväkivaltatapauksissa, varmistaakseen, että

- lainvalvonnan ja syyttäjälaitoksen koko henkilöstö on tietoinen siitä, että sovittelu on kielletty, jos väkivalta on ollut toistuvaa;
- kaikkien sovittelutarjousten hyväksyminen on täysin vapaaehtoista;
- sovittelutarjous ei johda rikostutkinnan ja syytetoimien lopettamiseen naisiin kohdistu-neissa väkivaltatapauksissa.

² Ks. myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen muodostumassa oleva oikeuskäytäntö, jonka mukaan Istanbulin sopimuksessa "edellytetään ankarampia rangaistuksia, kun rikos on kohdistettu lapseen tai tehty lapsen läsnä ollessa" (*D.M.D. v. Romania*, tuomio 3. lokakuuta 2017, s. 9, 27. kohta).

Ote/epävirallinen käännös

Lisäksi GREVIO vaatii Suomen viranomaisia arvioimaan uudelleen poliisille annettuja valtuuksia ehdottaen sovittelua rikosoikeudellisena toimena perheväkivaltatapauksissa, koska nämä valtuudet saattavat vaarantaa rikostutkinnan tehokkuuden (193. kohta).

VI. Tutkinta, syytetoimet, prosessioikeus ja suojelutoimet

A. Välittömät toimet, ehkäiseminen ja suojele (50 artikla)

1. Raportointi lainvalvontaviranomaisille ja näiden tekemä tutkinta

37. GREVIO vaatii Suomen viranomaisia antamaan kaikille asianomaisille lainvalvontaviranomaisille tarvittavat voimavarat, tiedot ja valtuudet, jotta ne pystyvät nopeasti ja asianmukaisesti toimimaan kaikenlaisen Istanbulin sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan väkivallan johdosta, erityisesti lisäämällä naispoliisien määrää ja antamalla poliisille tehtävän ohjata naisiin kohdistuneen väkivallan ja perheväkivallan uhrit naisten erityistukipalveluihin varmistaakseen asianmukaisen tuen antamisen (203. kohta).

2. Syyttäjälaitoksen rooli ja tuomitsemisprosentit

38. GREVIO kehottaa painokkaasti Suomen viranomaisia tunnistamaan viipymättä kaikki mahdolliset tekijät, jotka vaikuttavat siihen, ettei uhri painostuksen vuoksi uskalla ilmoittaa raiskaus- ja perheväkivaltatapauksista ja muista naisiin kohdistuneista väkivaltatapauksista, sekä puuttumaan näihin tekijöihin lisätäkseen tuomioiden määrää (210. kohta).

C. Riskinarviointi ja riskienhallinta (51 artikla)

39. GREVIO kehottaa Suomen viranomaisia varmistamaan, että naisiin kohdistuneissa väkivalta- ja perheväkivaltatapauksissa omaksutaan järjestelmällinen ja sukupuolisensitiivinen riskinarviointi ja turvallisuusjohtaminen vakiomenettelyksi kaikkien asianomaisten viranomaisten, erityisesti rikoslainkäyttöä harjoittavien viranomaisten, toiminnassa, ja että kaikilla alueilla tehdään eri toimijoiden välillä tehokasta yhteistyötä, joka perustuu yksittäisen uhrin ihmisoikeuksiin ja turvallisuuteen, varmistaen samalla, että lasten oikeuksia ja tarpeita ovat edustamassa naisten erityistukipalvelut (214. kohta).

D. Välittömät lähestymiskiellot ja suojelumääräykset (52 ja 53 artikla)

40. GREVIO kehottaa painokkaasti Suomen viranomaisia tehostamaan pyrkimyksiään lisätä lähestymiskiellojen ja suojelumääräysten käyttöä edistämällä niiden käyttökelpoisuutta ja varmistamalla niiden huolellisen täytäntöönpanon. Tältä osin GREVIO vaatii Suomen viranomaisia arvioimaan lähestymiskiellosta annetun lain täytäntöönpanon tasoa tunnistaakseen ja korjataakseen mahdolliset lain sanamuotoon tai sen käytännön täytäntöönpanoon liittyvät esteet. GREVIO myös kehottaa painokkaasti Suomen lainvalvontaviranomaisia ohjaamaan uhreja aktiivisesti naisten erityistukipalveluihin varmistaakseen heille tuen heidän käyttäessään oikeuttaan suojelutoimiin. Lisäksi GREVIO kehottaa painokkaasti Suomen viranomaisia lopettamaan käytännön, jossa lähestymiskielloista sallitaan poikkeuksia (225. kohta).

E. Uhrien tukeminen oikeudenkäynnissä (55 artiklan 2 kohta)

41. Ottaen huomioon sen rasituksen ja trauman, jotka uhrit kokevat oikeudenkäynnissä, erityisesti puolustuksen hyökkäävässä vastakuulustelussa, uhreja tukevat lakimiehet ja uhrien tukihenkilöt ovat tärkeässä roolissa helpottaessaan uhrien pääsyä suojelutoimien piiriin, vähentäessään rasitusta ja varmistaessaan uhreille oikeuksien ja oikeussuojan saatavuuden. GREVIO kehottaa

Ote/epävirallinen käännös

painokkaasti Suomen viranomaisia varmistamaan, että naisten pääsyä uhreja tukevien lakimiesten ja uhrien tukihenkilöiden palveluihin helpotetaan käytännössä naisten erityistukipalveluilla, joissa tarjotaan tukea laaja-alaisesti perheväkivalta- ja raiskaustapauksissa ja autetaan siten uhreja välttymään uudelta traumatisoitumiselta, kun heitä ei tarvitse ohjata toistuvasti tukipalveluihin (230. kohta).

F. Oikeusapu (57 artikla)

42. GREVIO kehottaa painokkaasti Suomen viranomaisia seuraamaan ulkomaalaislakiin vuonna 2016 tehtyjen, maksutonta oikeusapua koskevien muutosten vaikutuksia, tarkoituksena varmistaa naisille jatkuva oikeussuojan saatavuus hyvälaatuisen oikeudellisen edustuksen avulla, sekä poistamaan oikeusavun saannin hallinnolliset tai prosessuaaliset esteet (234. kohta).

VII. Maahanmuutto ja turvapaikanhaku

A. Maahanmuutto (59 artikla)

43. GREVIO kehottaa Maahanmuuttovirastoa tunnustamaan ne erityiset vaikeudet, joita oleskeluluvan peruuttaminen voi aiheuttaa Suomessa oleville ulkomaalaisille naisille, joita heidän perheenkokoajapuolisonsa tai -kumppaninsa kohtelee väkivaltaisesti, varsinkin jos peruuttaminen voi johtaa siihen, että naiset erotetaan lapsistaan (240. kohta).

44. GREVIO vaatii Suomen viranomaisia varmistamaan, ettei pelko Suomesta karkottamisesta lasten kanssa tai ilman lapsia estä maahanmuuttajanaisia jättämästä väkivaltaisista puolisoitaan tai kumppaneitaan. Tämä olisi tehtävä tiedottamalla äskettäin maahan saapuneille maahanmuuttajanaisille heidän oikeuksistaan ja myös mahdollisuudestaan saada itsenäinen oleskelulupa lähdettyään väkivaltaisesta suhteesta. Tähän olisi sisällyttävä myös maahanmuuttovirkamiesten valistamista ja valmiuksien kehittämistä tarkoituksena lisätä heidän ymmärrystään niiden naisten traumatisoitumisesta ja uhritumisesta, jotka erotetaan lapsistaan siksi, että heidät on karkotettu Suomesta väkivaltaisesta suhteesta lähtemisen seurauksena (241. kohta).

45. Lisäksi GREVIO vaatii Suomen viranomaisia, erityisesti Maahanmuuttovirastoa, ryhtymään kaikkiin toimiin poistaakseen liian korkeat näyttökynnykset, kuten edellytyksen väkivallantekijän rikostuomiosta, haettaessa uutta oleskelulupaa ulkomaalaislain 54 §:n 7 momentin perusteella (242. kohta).

B. Sukupuoleen perustuva turvapaikkahakemus (60 artikla)

1. Vastaanotto ja majoitus

46. GREVIO pyytää Suomen viranomaisia jatkamaan pyrkimyksiään varmistaa, että kaikille naisille ja tytöille tarjotaan asianmukainen ja turvallinen majoitus, mieluiten sellaisissa vastaanottiloissa, joissa on naimattomille naisille erilliset tilat, mukaan lukien saniteettitilat (246. kohta).

2. Sukupuoli turvapaikkaperusteena

47. Sukupuolisensitiivisten turvapaikkamenettelyjen edistämiseksi GREVIO kehottaa Maahanmuuttovirastoa (253. kohta)

- sisällyttämään vakiopuhuttelumenettelyyn erityisiä sukupuolisensitiivisiä kysymyksiä, joiden avulla voidaan järjestelmällisesti arvioida, onko turvapaikkaa hakeva nainen altistunut sukupuoleen perustuvalla väkivallalla tai vaarassa joutua siten vainotuksi;
- ryhtymään aktiivisiin toimiin varmistaakseen, että turvapaikkaa hakevat naiset puhuttelevat erillään sukulaisistaan ja näiden läsnä olematta;

Ote/epävirallinen käännös

- varmistamaan riittävän hyvälaatuisten tulkkaukspalvelujen saatavuuden turvapaikka-menettelyissä; ja
- varmistamaan, että turvapaikkaa hakevien naisten oikeudellinen edustus on riittävän hyvälaatuinen koko turvapaikkaprosessin ajan, ensimmäisestä puhuttelusta alkaen.

— — —

LÄHTEET

- Alaattinoğlu, Daniela & Kainulainen, Heini & Niemi, Johanna. 2020. Raiskausrikosten eteneminen rikosprosessissa. Oikeustieteellisen tiedekunnan tutkimusraportteja ja katsauksia 1/2020
- Arviomuistio avioliittoon pakottamisen rangaistavuudesta. Oikeusministeriön julkaisu. Mietintöjä ja lausuntoja 2021:29. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-820-2>
- Ensi- ja turvakotien liitto 17.2.2021 (1/2021): <https://ensijaturvakotienliitto.fi/enaska/korona-mullisti-avun-hakemisen/>
- GREVIO Baseline Evaluation Report Finland. 2019. <https://rm.coe.int/grevio-report-on-finland/168097129d>
- GREVION digitaalista väkivaltaa koskeva yleissuositus (<https://rm.coe.int/grevio-rec-no-on-digital-violence-against-women/1680a49147>)
- Haapakangas, Kimmo. 1.6.2021: Vanhempien lapsiinsa kohdistama väkivalta väheni koronavuonna. Tilastokeskus. Tietotrendit. Artikkelit. <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2021/vanhempien-lapsiinsa-kohdistama-vakivalta-vaheni-koronavuonna-avopuolisoiden-valiset-teot-kasvoivat-eniten/>
- Hakkarainen, Louna: Digitaalinen väkivalta parisuhteessa ja sen jälkeen. Opas väkivallan koki- jalle, ammattilaiselle ja läheiselle. Naisten Linja Suomessa ry. 2019.
- Hansen, Sams, Jäppinen ja Latvala. 2016. Kunniakäsitykset ja väkivalta. Selvitys kunniaan liit- tyvästä väkivallasta ja siihen puuttumisesta Suomessa. Ihmisoikeusliitto. https://ihmisoikeusliitto.fi/wp-content/uploads/2016/06/Kunniak%C3%A4sitykset-ja-v%C3%A4kivalta_B5_netiti-002.pdf
- Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelma 2018-2021. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2017:16. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3970-7>
- Kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitelma: Valtioneuvoston periaatepäätös. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-868-0>
- Koronaepidemian vaikutukset lähisuhdeväkivallan kokemuksiin ja palveluiden käyttöön (KOVÄ). thl.fi/kova
- Kouluterveyskysely 2021. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. thl.fi/kouluterveyskysely/tulokset
- Kouluterveyskysely 2019. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. thl.fi/kouluterveyskysely/tulokset
- Kovanen, Tuulia. 2019: Seurustelun ei kuulu satuttaa! Suomalaisten nuorten kokemuksia seurusteluväkivallasta. Ensi- ja turvakotien liitto.
- Lakeus, Mari & Keskinen, Laura. 2021. Verkossa satutetut. Selvitys naisiin ja sukupuoli- vähemmistöihin kohdistuvan verkkohäirinnän seurauksista. Raportti on tuotettu osana Nais- ten Linja Suomessa ry:n Turv@verkko-hanketta, 2021. https://assets.ctfassets.net/pbx-hiiewat8h/77ZBbcKYCv2YfLeI5Axn2/6aab09d758fd0bacaf33bba34c69a28e/Verkossa_satutetut_raportti.pdf
- Lähisuhdeväkivallasta aiheutuvat kustannukset Suomessa (LAKU). <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lahisuhdevakivallasta-aiheutuvat-kustannukset-suomessa-laku->
- Lähisuhdeväkivalta koronapandemian aikana vauvaperheiden vanhemmilla ja Nollalinjan auttavan puhelimen keskusteluissa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tutkimuksesta tiiviisti 2/2021 (Johanna Hietämäki, Anniina Kaittä, Jarno Tuominen, Maaret Vuorenmaa, Marita Husso, Joonas Peltonen, Anu Karhinen-Soppi)

- Mohamed, Abdirizak Hassan & Latvala, Johanna. 2020.FGM – Awareness and perceptions of Somali men in the Helsinki region, Finland. Ihmisoikeusliitto. <https://ihmisoikeusliitto.fi/wp-content/uploads/2020/09/FGM-Awareness-and-perceptions-of-Somali-men-in-the-Helsinki-region.pdf>
- Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelma vuosille 2020-2023. Oikeusministeriön julkaisuja. Mietintöjä ja lausuntoja 2020:15. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-835-6>
- Nipuli, Suvi. 2019. Lähisuhdeväkivaltaan puuttumisen ja ehkäisyn prosessit. Lähisuhdeväkivaltatyön hyvät käytännöt rakenteisiin. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muis-tioita 2019:55. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4121-2>
- Oikeuksien arpapeli – Naisiin kohdistuvat raiskausrikokset ja uhrien oikeuksien toteutuminen Suomessa. Amnesty International Suomen Osasto 6.3.2019.
- Onko reitti selvä? Naisiin kohdistuva väkivalta ja ihmisoikeusvelvoitteiden toteutuminen kun-nissa. Amnestyn seurantatutkimus 2021. Amnesty International, Suomen osasto. Helsinki 2021. (<https://www.amnesty.fi/uploads/2021/05/amnestyn-seurantatutkimus-2021.pdf>)
- Onko Suomi maailman turvallisin maa kaikille? Turvallisuuden toteutuminen eri sukupuolten ja väestöryhmien kannalta. KPMG Oy Ab 25.5.2018.
- Opas lapsenhuoltolain mukaisen selvityksen laatimiseksi. Asiantuntijaryhmän suositus. Ohjaus 2/2021. Martta October & Jaana Tervo (toim.). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/143747/URN_ISBN_978-952-343-733-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Poliisin toiminta perhe- ja lähisuhdeväkivallan sekä naisiin kohdistuvan väkivallan tapauk-sissa. Ohje 11.5.2020. POL-2020-28566.
- Rowlands, J. (2019) Reviewing domestic homicide. International practice and perspectives. Project report Winston Churchill memorial trust. <http://sro.sussex.ac.uk/id/eprint/92181/3/James%20Rowlands%20Churchill%20Fellowship%20Report%20%28final%20for%20pub-lication%29.pdf>
- Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvien perus- ja ihmisoikeudet Suomessa. Oikeus-ministeriö. Selvityksiä ja ohjeita 34/2014. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-388-7>
- Seri-tukikeskusten asiakkaisen tausta, tukipalveluiden käyttö ja rikosprosessin eteneminen. <https://tietokayttoon.fi/-/seri-tukikeskusten-asiakkaiden-tausta-tukipalveluiden-kayt-to-ja-rikosprosessin-eteneminen>
- Socialstyrelsen. 2022. Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2018-2021. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2022-1-7738.pdf>
- Suomi tasa-arvon kärkimaaksi: Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2020-2023. Sosiaali- ja terveys-ministeriön julkaisuja 2020:35. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8363-28>
- Suomi torjuu ihmiskauppaa – ihmiskaupan vastainen toimintaohjelma. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-901-8>
- Sutela, H. & Pärnänen, A. & Keyriläinen, M. 2019. Digiajan työelämä – Työolotutkimuksen tuloksia 1977–2018. Suomen virallinen tilasto. Tilastokeskus.
- Tapahtumaketjut naisiin kohdistuvissa parisuhdetapoissa. <https://tietokayttoon.fi/-/tapahtumaketjut-naisiin-kohdistuvissa-parisuhdetapoissa>
- Tasa-arvobarometri 2017. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 8/2018. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3932-5>
- Tilasto-ohjelma 2021-2023. Liite 3. Tilastokeskuksen tiedonkeruut 2021. https://www.stat.fi/static/media/uploads/org/tilastokeskus/tilasto-ohjelma_2021-2023_liite_3_tilastokeskuk-sen_tiedonkeruut_2021.pdf
- Tilastokeskus: rikos- ja pakkokeinotilasto 2020.
- Tilastokeskuksen rikos- ja pakkokeinotilasto 2021, 3.vuosineljännes.
- Tilastoraportti 3/2021. Lähisuhdeväkivalta 2019. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

- Tilastoraportti 17/2021. Turvakotipalvelut 2020. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/142646/Tilastoraportti%202020%2028.5.2021_FINAL.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Toimenpideohjelma kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisemiseksi varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja oppilaitoksissa. Opetus- ja kulttuuriministeriö 26.1.2021.
- Toimintaohjelma tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen ehkäisemiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2021:16. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-9715-8>
- Toimintarajoitteisten nuorten hyvinvointi ja avun saaminen – Toteutuuko yhdenvertaisuus? Tutkimuksesta tiiviisti 24/2017. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135231/URN_ISBN_978-952-302-838-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Toivonen, Virve. 2017. Pakkoavioliittojen esiintyminen ja ilmitulo Suomessa. Selvitysmuistio. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Helsingin yliopisto.
- Tunnista, turvaa ja toimi.* Sosiaali- ja terveystoimelle paikallisen ja alueellisen toiminnan ohjaamiseen ja johtamiseen. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2008:9.
- Törmä, Sinikka ja Pentikäinen, Merja: Tavoitteena naisiin kohdistuvasta väkivallasta ja perheväkivallasta vapaa Suomi – Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelmasta Istanbulin sopimuksen toimeenpanoon. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2016:15. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3707-9>
- Vaitomaa, Muukkonen & Rautio (toim.) 2021. Vaativan erotyön käsikirja. Ensi- ja turvakotien liitto. https://issuu.com/ensi-jaturvakotienliitto/docs/digi_etl_vaativa_erotyo_2021_sivuttain
- Vammaisten henkilöiden kokeman lähisuhdeväkivallan yleisyys ja palveluiden saatavuus – määrällinen ja laadullinen tarkastelu. <https://tietokayttoon.fi/-/vammaisten-henkiloiden-kokeman-lahisuhdevakivallan-yleisyys-ja-palvelujen-saatavuus-maarallinen-ja-laadullinen-tarkastelu>
- Vuoden 2021 tulossopimus. POL-2020-79684. Poliisihallitus ja Poliisiammattikorkeakoulu.
- Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö 2020. Tilastokeskus. <https://www.stat.fi/til/sutivi/2020/index.html>
- Väkivallaton lapsuus 2020-2025: toimeenpano ja viestintä. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2021:17. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5406-9>
- Yhteisymmärrysmuistio (VNK) 8.2.2022: Rahapeliteutoilla rahoitettavien yleishyödyllisten toimintojen uusi rahoitusmalli.

Internet: stm.fi/julkaisut

JULKAISUJEN MYYNTI:
julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi

ISSN PDF 1797-9854
ISBN PDF 978-952-00-8659-6